

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra historie

Tereza LYČKOVÁ

Náboženský život v Krnově v 17. a 18. století

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Martin ELBEL, M.A., Ph.D.

Obor: Historie

Olomouc 2013

Prohlašuji, že předkládanou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně na základě citovaných pramenů a literatury.

V Olomouci dne 14. 4. 2013.

Tereza Lyčková

Zde bych ráda poděkovala vedoucímu práce, doktoru Martinu Elbelovi, za neocenitelné rady, připomínky, poznámky a trpělivost, se kterými mne vedl v mém badatelském úsilí.

Dále bych ráda poděkovala pracovníkům Zemského archivu v Opavě a Státního okresního archivu v Bruntále, pobočce Krnov, za zprostředkování písemných pramenů a cenné připomínky pro další bádání.

Poděkování si zaslouží také má rodina, která mi byla během studia a práce velkou oporou. A též přátelé, kteří mne podporovali.

Obsah

ÚVOD	1
1 Historie města Krnova od středověku do konce 18. Století	7
1.1 Od vzniku města po příchod Hohenzollernů	7
1.2 Hohenzollernové na krnovském knížecím stolci	11
1.3 Rekatolizace pod vládou Lichtenštejnů až do konce 18. století	12
2 Náboženská situace v Krnově do konce 18. století	16
2.1 Církev v Krnově ve středověku	16
2.2 Náboženské změny v 16. století	17
2.3 17. století, nestabilita, rekatolizace a postupné uklidňování poměrů	18
3 Důležité církevní a náboženské řády a instituce přítomné ve městě do konce 18. století	21
3.1 Řád Německých rytířů a jeho působení v Krnově	21
3.2 Řádu Minoritů a jeho působení v Krnově	22
4 Minoritský konvent od 20. do 80. let 17. století	26
4.1 Otec Barnabáš Praetorius (1623-1632)	26
4.1.1 Situace v Krnově po bitvě na Bílé hoře a návrat minoritů	26
4.1.2 Nesnadné počátky	28
4.1.3 Spor otce Barnabáše s městem a zisk prvních majetků	29
4.1.4 Neshoda s knížetem a odchod otce Barnabáše	30
4.1.5 Členové konventu v době otce Barnabáše Praetoria	33
4.2 Otec Kornelius Ottweiler (1632-1679)	33
4.2.1 Nový představený konventu a proměnlivost situace	33
4.2.2 Pobyt Švédů ve městě ve 40. letech	34
4.2.3 Případ s „čarodějnicí“	36
4.2.4 Spory a jednání s městem ve věci klášterních majetků	37
4.2.5 Získávání nových majetků	39
4.2.6 Opravy a přestavba minoritského konventu	42
4.2.7 Klášterní nadace	44
4.2.8 Mariánský kult v Krnově	50
4.2.9 Náboženská bratrstva	51
4.2.10 Členové konventu v době otce Kornelia Ottweilera	52
ZÁVĚR	54
PRAMENY A LITERATURA	57
Archivní prameny:	57
Literatura:	57
RESUME	59
ANOTACE	60

ÚVOD

Město Krnov se nachází na česko-polském pomezí v české části historického Slezska. Již od svých dějinných počátků zaujímalo poměrně významné postavení ve slezské oblasti, vedle nedaleké Opavy a dnešních polských Hlubčic. Krnov byl místem, přes které procházela různá vojska při svých taženích na Moravu, do Čech i Slezska. A také místem, o které projevovaly zájem šlechtické a panovnické rody původem nejen z českých zemí. S jedním z těchto rodů, s rodem Hohenzollernů, je spojena také největší církevní změna v jinak nábožensky stabilní oblasti, a to zavedení luteránství, později jeho změna na kalvínské. Za Hohenzollernů byl Krnov jedním z center reformace v českých zemích a ve Slezsku. Tato situace se změnila po bitvě na Bílé hoře a především po třicetileté válce, kdy bylo krnovské knížectví dáno císařem Ferdinandem II. knížeti Karlovi z Lichtenštejna za jeho zásluhy v boji právě proti věřícím reformované víry, v jejichž čele stál kníže Jan Jiří Krnovský. Karel z Lichtenštejna začal na svých nově nabytých územích v českém Slezsku provádět rekatolizaci a obnovovat katolické instituce a řády. Jedním z těchto řádů byl i řád minoritský, který sídlil se svým konventem původně také v Krnově. Minoritský konvent v Krnově dokázal poměrně rychle navázat na svůj předchozí význam ve městě a dokonce jej i překonat.

Tématu obnovy minoritského řádu v Krnově se doposud v odborné literatuře nikdo podrobněji nevěnoval. První komplexnější monografie zabývající se Krnovem a jeho historií vznikly v 19. století. Jednou z hlavních je práce Gottlieba Biermanna *Geschichte der Herzogthümer Troppau und Jägerndorf*. Zde se zabývá především historií města jako celku. V jejím rámci se zmiňuje o náboženských problémech, bohužel bez větší hloubky. Publikace je kvalitním přehledem o historii Krnova až do

19. století, je ale třeba k ní přistupovat kriticky. Biermann někdy přejímá informace bez uvedení konkrétních pramenů.¹ Další monografií je *Zur Gegenreformation in Schlesien* od Georga Loesche. Jak název napovídá, zabývá se protireformací v celém Slezsku, Krnovu je zde věnován jeden celý oddíl. Publikace se zabývá protireformací dosti podrobně a uvádí mnoho detailů.² Problém protireformace v Krnově je jistě tématem na větší vědeckou práci. Dalším autorem zabývajícím se náboženským problémem v Krnově byl Josef Ryba ve své práci *Die katholische Restauration in den Fürstenthümen Troppau und Jägerndorf*. Tato práce je zaměřena také na protireformaci v Krnově a nedaleké Opavě. Zabývá se jednotlivými fázemi katolické restaurace v Krnově, část je věnována například biskupským misiím podnikanými do této oblasti.³ Další z monografií, která poskytuje opět jen stručný pohled do náboženské problematiky je *Das Oppaland* od Faustina Ense.⁴ Poněkud podrobnější pohled do situace po třicetileté válce, zaměřené především na náboženské vyznání místní šlechty a s tím spojené následné konfiskace, je práce Josefa Zukala *Slezské konfiskace*.⁵ Práce líčí i situaci před rokem 1618, ale pouze stručně jako úvod do situace po daném roce. Důležitou je také práce pedagoga Vincence Praska *Vlastivěda Slezská*, kde lze pod heslem Krnov najít sice dosti stručnou, ale informativní část o náboženství.⁶ Ve 20. letech 20. století vyšla publikace doktora Jaroslava Kaprase, věnující se dějinám Českého Slezska, kde se zabývá také historií Krnova a knížectví.

¹ BIERMANN, Gottlieb: *Geschichte der Herzogsthümer Troppau und Jägerndorf* (dále jen *Geschichte*). Teschen 1874, 690 s.

² LOESCHE, Georg: *Zur Gegenreformation in Schlesien* (dále jen *Zur Gegenreformation*). Lipsko, 1915.

³ RYBA, Josef: *Die katholische Restauration in den Fürstenthümen Troppau und Jägerndorf*.

⁴ ENS, Faustin: *Das Oppaland, oder der Troppauer Kreis: nach seinen geschichtlichen, naturgeschichtlichen, bürgerlichen und örtlichen Eigenthümlichkeiten...* (dále jen *Das Oppaland*). Wien 1837, 334 s.

⁵ Německá verze publikace ZUKAL, Josef. *Die Lichtensteinsche Inquisition*, 260 s.

⁶ PRASEK, Vincenc: *Vlastivěda Slezská. Díl II., Historická topografie země Opavské, A-K* (dále jen *Vlastivěda Slezská*). V Opavě 1889, 551 s. *Vlastivěda Slezská*; sv. 2.

Ani zde se, bohužel, autor více nevěnoval náboženské otázce.⁷ Ze současných autorů se částečně problematikou vyznání a náboženství zabývá ve své práci prof. Radek Fukala, který je primárně zaměřen především na století 16. a 17., dějiny Českého Slezska a hohenzollernská knížata, nejen ve Slezsku.⁸ Jednou z jeho časopiseckých prací je náboženství za knížete Jiřího Friedricha.⁹ Dále se věnuje také reformaci ve Slezsku.¹⁰ Profesor Fukala bohužel ve svých pracích často využívá jako příkladu nedaleké Opavy, takže o situaci v Krnově si lze udělat mnohdy jen nepřímý obraz. Místní historik Vladimír Blucha se zaměřuje na městskou historii jako celek či její nenáboženské aspekty,¹¹ jednou z výjimek je jeho článek k děkanskému kostelu sv. Martina.¹² Muzejní historik Alexandr Michl-Bernard zpracoval k nedávno proběhlé výstavě věnované právě řádu minoritů menšího průvodce, ale vzhledem k rozsahu této práce se jedná o stručné uvedení do historie řádu nejen v Krnově.¹³ Bylo vydáno i několik časopiseckých článků o Krnově, ale i ty byly opět většinou zaměřeny na obecnou historii nebo jiné časové období, pokud se zabývaly náboženskou otázkou. Většina prací tedy, pokud se nějak dotýkala náboženského života ve městě, byla poměrně stručná či se zabývala touto problematikou v jiném časovém období, než ve zkoumaném období.¹⁴ V práci byly použity také práce všeobecnějšího charakteru, ale

⁷ KAPRAS, Jan. *Z dějin českého Slezska* (dále jen *Z dějin*). Opava: Matice Opavská, 1922. 117 s.

⁸ Např.: FUKALA, Radek: *Hohenzollernové v evropské politice 16. století: mezi Ansbachem, Krnovem a Královcem (1523-1603)*. Praha 2005. 234 s.; Týž: *Jan Jiří Krnovský: stavovské povstání a zápas s Habsburky* (dále jen *Jan Jiří*). Vyd. 1. České Budějovice: Veduta, 2005. 396 s.; Týž: *Slezsko - neznámá země Koruny české: knížecí a stavovské Slezsko do roku 1740* (dále jen *Slezsko*). České Budějovice 2007. 344 s.

⁹ FUKALA, Radek: *Náboženství a protestanské školství za krnovského knížete Jiřího Friedricha*. In: Sborník bruntálského muzea 2000, s. 25-39.

¹⁰ FUKALA, Radek: *Reformace ve Slezsku a na Opavsku*. Opava 2010, 181 s..

¹¹ Např.: BLUCHA, Vladimír: *Velký požár: (Krnov 1779): historický obraz ze života v Krnově v 18. století*. Opava 2002. 127 s.; Týž: *Městské hradby a brány v Krnově*. In: Vlastivědné listy, 2000, 26(1), s. 4-6.; Týž: *Město mezi dvěma řekami - Krnov: čtení o pozoruhodné historii města zvaného Kyrnow, Jegerdorf, Carnovia, Jägerndorf, Karniów* (dále jen *Krnov*). Krnov 2007. 173 s.

¹² BLUCHA, Vladimír: *Krnovský děkanský kostel sv. Martina*. In: Krnovsko

¹³ MICHL-BERNARD: *Minorité v Krnově* (dále jen *Minorité*).

¹⁴ Jeden z mála časopiseckých článků zaměřených na dějiny minoritů v Krnově: PRIX, Dalibor: *Příspěvek ke středověkým dějinám minoritského kláštera v Krnově = Beitrag zur mittelalterlichen*

neméně důležité. První z nich byla nová monografie od Howarda Louthana o rekatolizaci v Čechách a která nabízí velmi zajímavý pohled na některé z aspektů habsburské rekatolizace v českých zemích.¹⁵ Další použitou monografií je obsáhlá publikace Petra Zemka, zabývající se Reformací, protireformací a protireformačním katolictvím v Uherském Brodě. Publikace poskytuje pohled na podobné problémy, kterými se zabývá také tato práce.¹⁶ A dále ke všeobecnému náhledu na problematiku náboženských bratrstev byla využita monografie autorů Malého, Maňase a Orlita, která se zabývá náboženskými barokními bratrstvy v Brně.¹⁷

Prameny se nacházejí především ve fondu Minoritě Krnov, který je uložen v Zemském archivu v Opavě. Jedná se především o Kroniku konventu Minoritů Krnov, která zaznamenává dějiny konventu od roku 1273.¹⁸ Dále se ve stejném fondu nalézají část fondu Staré spisy, kde jsou často uloženy opisy původních rozhodnutí a oznámení, které se do dnešní doby nedochovaly.¹⁹ Další materiály se nacházejí ve fondu Provincialát řádu Minoritů Opava, který je taktéž uložen v Zemském archivu v Opavě. Materiály, které se vztahují k dějinám krnovského konventu, jsou často opisem z kroniky konventu Minoritů, a jsou tudíž identické. Lze

Geschichte des Minoritenklosters in Krnov (Jägerndorf). Časopis Slezského zemského muzea 1993, 42(2), s. 97-110.

Dále o Krnově v 16. století napsal mnoho článků také prof. Radek Fukala, viz.: FUKALA, Radek: *Markrabě Jiří Friedrich Braniborsko-Ansbaský v zápase s krnovskými a pruskými stavy v druhé polovině 16. století: (Příspěvek k proměnám raněnovověkých mocenských elit v regionu)*. In: Slezský sborník 2000, 98(1-2), s. 1-25.

Doktor Prix je také autorem monografie o jiném významném krnovském kostele: PRIX, Dalibor: *Kostel sv. Benedikta v Krnově-Kostelci*. V Ostravě 2009. 335 s.

¹⁵ LOUTHAN, Howard: *Obracení Čech na víru, aneb, Rekatolizace po dobrém a po zlém* (dále jen *Obracení Čech*). Vyd. 1. V Praze, Rybka 2011. 382 s.

¹⁶ ZEMEK, Petr: *Reformace, protireformace a rozvinutí poreformačního katolictví v Uherském Brodě: křesťanská víra v proměnách času* (dále jen *Refaromace*). Vyd. 1. Uherský Brod: František Šalé - Albert, 2006. 507 s., [16] s. obr. příl.

¹⁷ MALÝ, Tomáš-MAŇAS-Vladimír-ORLITA, Zdeněk: *Vnitřní krajina zmizelého města: náboženská bratrstva barokního Brna* (dále jen *Vnitřní krajina*). Vyd. 1. Brno: Statutární město Brno, 2010. 377 s.

¹⁸ ZAO, fond Minoritě Krnov, inv. č. 144 Kronika konventu minoritů Krnov. Kronika se skládá ze dvou částí, dějin Krnova a dějin konventu. Každá z částí je pagiována samostatně, dále budou tedy citovány jako *Geschichte der Stadt* a *Chronicon Monasterii* dle jejich názvů.

¹⁹ ZAO, fond Minoritě Krnov, inv. č. 110a Staré spisy. Listiny v tomto inventárním čísle nejsou foliovány ani paginovány, ale řazeny chronologicky.

zde ale také najít záznamy s doplňujícími či poněkud odlišnými informacemi. Informace v tomto fondu jsou chronologicky dosti neuspořádané.²⁰ Dalším důležité prameny poskytuje nejen pro církevní dějiny Krnova fond Jana Spatziera, taktéž uložený v Zemském archivu v Opavě.²¹ Základní informace o osobách představených konventu, kteří zde ve sledovaném období působili, otců Barnabáše Praetoria a Kornelia Ottweilera, lze nalézt ve fondu Farního úřadu v Krnově, které je uložen v krnovské pobočce Státního okresního archivu Bruntál.²²

Předkládaná práce se bude zabývat minoritským řádem a jeho konventem v Krnově během jeho obnovy zhruba od roku 1627, kdy byl dosazen do čela nově obnoveného krnovského konventu otec Barnabáš Praetorius. V úvodu práce je poskytnut pohled do historie města Krnova od jejích počátků až do konce 18. století. Následuje náboženská situace v Krnově od počátků do konce 18. století s ohledem na jeho příslušnost k olomoucké diecézi. Hlavní důraz bude ale kladem na období let 1632-1679, kdy stál v čele konventu v Krnově Cornelius Ottweiler. Během tohoto období byl konvent plně obnoven v plném rozsahu a jeho význam stoupl též díky stavebnímu podniku na nedalekém kopci Cvilíně, který započal právě Cornelius Ottweiler, a to stavbu poutního kostela, který se stal po jeho dokončení důležitým poutním místem na Severní Moravě. I přes významnou úlohu a pozici v dějinách města Krnova nebyla dosud krnovskému konventu Minoritů věnována větší pozornost. Minoritský konvent hrál úlohu v té době probíhající rekatolizaci a představený řádu byl také současně městským farářem a děkanem. Jaká byla situace obnovujícího se konventu? Měl řád podporu ze strany knížete Karla z Lichtenštejna a

²⁰ ZAO, fond Provincialát řádu Minoritů Opava, inv. č. 26ch – Materiály k dějinám konventu v Krnově. Materiály nejsou foliovány ani pagiovány.

²¹ ZAO, fond Spatzier Jan, inv. č. XIV Prameny a opis pramenů k dějinám Krnova.

²² SOkA Bruntál, pobočka Krnov, Farní úřad Krnov, inv. č. 228, sign. VI/a Ustanovení farářů atd. 1626-1926.

jeho nástupce? Byly zde nějaké spory s městem? Vyskytly se nějaké neshody s místní šlechtou? Jaká byla situace konventu během okupace města nepřátelskými vojsky? Jak hojné byly nadace konventu a jakou měly formu? Na všechny tyto otázky chce tato práce odpovědět.

1 Historie města Krnova od středověku do konce 18. Století

1.1 Od vzniku města po příchod Hohenzollernů

Oblast Krnova byla osídlena již od raně dějinného období, a to ve spojitosti s pravěkým osídlením na nedalekém kopci Cvilíně. Osídlení se postupně přesunulo do údolí u soutoku řeky Opavy a Opavice, kde vzniklo první trvalejší osídlení. Krnovsko bylo v raném středověku součástí Velkomoravské říše a sídlil zde tzv. kmen Holasiců, který měl obývat břehy řek Opavy a Opavice. Později se celá oblast dostala pod správu českých knížat, následně připadlo na základě teorie seniorátu k olomouckému údělu a jeho název se postupem času změnil na „Zemi Opavskou“.²³ Součástí Opavského knížectví byl Krnov až do roku 1377.²⁴

Přesný správní statut Krnova v té době neznáme. Poprvé je Krnov písemně zmíněn v tzv. Listině chárovské, která je datována do roku 1221 a měla pocházet od moravského markraběte Vladislava Jindřicha. Její pravost je ale sporná, protože se nedochovala v originále a obsahuje několik formálních nesrovnalostí. Chárovská listina je dlouhodobě v centru zájmu historiků, kteří o její pravosti či nepravosti vedou dlouhodobé spory.²⁵ Krnov v následujícím období pomalu začal nabývat na významu, jméno Krnov v jeho raných podobách se objevuje v několika listinách

²³ Peřich, Leopold PhDr.: *Přehled dějin Krnovska do konce 19. století*. In: Krnovsko 2. ed. řada 2. část, Krnov 1992, s. 11-12. K pravěkému osídlení a počátcích Krnova např. BLUCHA: *Krnov*, s. 12-23.

²⁴ Např. ENS, Faustin: *Das Oppaland*, s. 1.

²⁵ Skepticky se k ní dlouhodobě staví Vladimír Blucha, naposledy např. jeho publikace BLUCHA: *Krnov*, s. 25. Naopak již nežijící historik Vincenc Prasek se vyslovoval pro její pravost, např. PRASEK: *Vlastivěda Slezská*, s. 492-493.

Fukala například uvádí, že král Přemysl Otakar II. měl zájem na kolonizaci česko-polského pohraničí, a že zde vznikala města na magdeburském právu a že „první založil již moravský markrabě Vladislav Jindřich (1214 *Brutnāl, Opavu, Krnov*) a v“ FUKALA, Radek: *Slezsko*, s. 213.

Král Přemysl Otakar se měl také podle Michl-Bernarda zasloužit o založení minoritského kláštera, pro což ale nejsou přímé doklady na podporu tohoto tvrzení. Mezi první zmínky o Krnově se počítá také listina krále Václava I. pro tišnovský klášter. Chárovská listina se dochovala pouze v opise, a to navíc německém, z 18. století, v ZAO, fond Jan Spatzier, inv. č. 13, fol. 86-86a.

v polovině 13. století.²⁶ Od druhé poloviny tohoto století je Krnov považován již za město a pravděpodobně již disponoval městskými právy.²⁷

Dějiny Krnova byly od konce 13. až do poslední třetiny století 15., až na výjimečné krátké etapy, spjatý s vedlejší linií Přemyslovců, kterou založil nemanželský syn krále Přemysla Otakara II. Mikuláš, který získal do své správy Opavské knížectví.²⁸ Za působení Přemyslovců město prosperovalo a rozrůstalo se. Do období jejich vlády v Krnově je datován také vznik krnovského městského znaku. Ten je spojován s rokem 1311 a je považován za jeden z nejstarších v českých zemích.

Pro historii Krnova je významným datem rok 1377, kdy došlo k dělení Opavského knížectví, jehož součástí tehdy Krnov byl, mezi syny opavského Přemyslovce Mikuláše II.²⁹ Po zdoluhavých jednáních a sporech se Krnov nakonec stává součástí dědictví Jana I. Ratibořického a jeho bratra Mikuláše. Toto ustanovení vydrželo pouze krátce a Krnovsko nakonec společně s Bruntálskem a dalšími určenými územími připadly právě Janovi, někdy také zvanému Hanuš. Od té doby se Krnovsko začalo etablovat jako samostatné knížectví, i když zatím bez oficiálního knížecího titulu.³⁰ Jeho syn Jan II. štědře podporoval rozvoj města, ale také v letech

²⁶ Např. v podobě Jegerndorf na zakládací listině nedalekého Benešova datované do roku 1253, či Kyrnow na listině krále Přemysla Otakara II. z poloviny 13. století, která byla následně potvrzena královnou-vdovou Kunhutou, sídlící na Hradci nedaleko Opavy. Viz. např.: BLUCHA: *Krnov*, s. 34; PRASEK: *Vlastivěda Slezská* s. 493; ENS: *Das Oppaland*, s. 4. Více k listinám BLUCHA: *Krnov*, s. 27-32.

²⁷ BLUCHA: *Krnov*, s. 37.

²⁸ Podle Ense se i král Přemysl Otakar zasloužil o prospěch města, bohužel neuvádí prameny, ze kterých informace čerpal. ENS: *Das Oppaland*, s. 1.

²⁹ Opavský kníže Mikuláš II. zemřel v roce 1365 a měl čtyři syny, Jana, Mikuláše, Václava a Přemka. Nejstarší syn Jan obdržel Ratibořicko a v dalším dělení Opavska již nefiguroval. Pro Krnov významné dělení proběhlo právě v roce 1377, kdy Krnovsko spolu s Bruntálskem připadlo po jistých sporech bratrům Mikulášovi a Janovi, kteří vládli po určitou dobu spolu.

³⁰ FUKALA: *Slezsko*, s. 223-224, 227-229; BLUCHA: *Krnov*, s. 46-47.

1385-1390 dal město jako zástavu opolskému knížeti Vladislavovi.³¹ Toto oddělení Krnovska od Opavska bylo již definitivní,³² pouze s jedinou výjimkou, jak bude uvedeno dále.

Změna nastává v roce 1390, kdy přešel Krnov s okolím do vlastnictví moravského markraběte Jošta Lucemburského³³, který pokračoval v podpoře města a zasloužil se také o uspořádání krnovských zemských desek.³⁴ V roce 1411, po Joštově smrti, se stává Krnovské knížectví dědictvím českého krále.³⁵ Knížectví se pak od roku 1422 ocitlo opět v rukou Jana II., který tentokrát obdržel i titul knížete krnovského.³⁶ V držení krnovské linie Přemyslovců bylo krnovské knížectví až do roku 1474. V první polovině 15. století došlo také k přesunutí knížecího sídla z města na nedaleký hrad Cvilín, situovaný na Zadním cvilínském kopci, a který zůstal knížecím sídlem až do příchodu Hohenzollernů do města.

³¹ BLUCHA: *Krnov*, s. 45-49; PRASEK: *Vlastivěda Slezská*, s. 495-496; BIERMANN: *Geschichte*, s. 216; ENS: *Das Oppaland*, s. 5.

³² KAPRAS, Jan: *Z dějin*, s. 9.

³³ Biermann ve své publikaci uvádí, že Vladislav Opolský „sepsal 28. února 1390 listinu, ve které prodává město a vládu nad Krnovem za 11 200 slezských grošů markraběti Joštovi Moravskému, z kteréž sumy již ve jmenovaný den část dostal“. BIERMANN: *Geschichte*, s. 217.

³⁴ BLUCHA: *Krnov*, s. 49; PRASEK: *Vlastivěda Slezská*, s. 495-496. Také v roce 1390 vydal nařízení, kde „dovolil všem obyvatelům krnovské oblasti projíždět přes Moravu bez platby cel a mýt.“ - ENS: *Das Oppaland*, s. 6. Více o jeho působení v Krnově viz. Týž: *Das Oppaland*, s. 6-7. Chránil například práva měšťanů, pro lepší zajištění nemocných předal v roce 1408 do správy města špitál.

³⁵ BIERMANN: *Geschichte*, s. 219. Biermann zde přímo píše, že „Krnov nebude oddělen od Koruny České a není odcizitelný“; Též ENS: *Das Oppaland*, s. 6.

³⁶ K Janovi se knížectví dostal od knížete Ludvíka z Břehu, který získal Krnovsko od králova bratra Zikmunda v roce 1421 za blíže neurčenou sumu peněz. K tomuto více viz. BIERMANN: *Geschichte*, s. 220; KAPRAS: *Z dějin*, s. 11.

ENS uvádí ohledně Ludvíkova získání Krnovska obdobnou informaci. Píše také, že se Krnovští po smrti markraběte Jošta obrátili na bývalého knížete a v Krnově měl následně vládnout jeho potomek Mikuláš IV. Ten ale záhy zemřel a knížectví tedy přešlo na českého krále a od něj na Zikmunda. Podle Ense Zikmund Ludvíkovi v roce 1421 Krnovsko ale daroval, neprodal. Také uvádí, že Zikmund Krnovsko Janovi II. Ratibořickému dal jako odměnu. ENS: *Das Oppaland*, s. 6-8.

Podle Biermanna získal Jan II. titul knížete krnovského 15. března 1422 od krále Zikmunda jako odměnu za jeho služby. Následně potvrdil městská privilegia. Osobně titul užíval pouze rok, protože v roce 1423 zemřel a místo něj nastoupil na knížecí stolec jeho syn Mikuláš V. Podrobněji BIERMANN: *Geschichte*, s. 222.

V roce 1474 se Krnovského knížectví zmocnil Matyáš Korvín, který zajal a uvěznil posledního krnovského Přemyslovce Jana IV.³⁷ Právě za Matyášovy vlády v Krnově došlo k poslednímu spojení knížectví Krnovského a Opavského pod jednou osobou v pevnější svazek, a to v letech 1485-1490 právě díky Matyáši Korvínovi. Po jeho smrti bylo ale rozdělení trvalé. Právě Matyáš také přispěl k velkému příklonu obou knížectví ke Slezsku, což se později mnohokrát projevilo jako problematické.³⁸

Po vládě Matyášově propuknul spor mezi sestrou posledního krnovského Přemyslovce Barborou³⁹ a Janem ze Šelenberka, který obdržel knížectví od českého panovníka.⁴⁰ Spor se nakonec vyřešil sňatkem mezi Barbořinou dcerou a Janovým synem.⁴¹ Janovu synu Jiřímu byla roku 1506 potvrzena nejen držba knížectví, ale také hlas na slezském zemském sněmu.⁴² Tímto krokem došlo k zařazení Krnovska

³⁷ Jan se ve sporech o český trůn přidal nejprve na stranu Matyáše a následně se přidal k Vladislavu Jagellonskému. Matyáš za to Jana během svého tažení v roce 1474 ve Slezsku zajal. Ten mu byl nucen přenechat Krnov, Bruntál, Bavorov a pevnost Lobenstein. Zůstala mu pouze dnešní Vladislav, kde také v roce 1483 bezdětný zemřel. Jeho osobou vymřela opavsko-krnovská větev Přemyslovců. Více viz.: BIERMANN: *Geschichte*, s. 227-228.

Ens toto ve své monografii potvrzuje a přímo říká, že zajetí byla odplata za to, že se Jan přidal k Vladislavu Jagellonskému. Jan se dokonce „se obával pomsty krále Matyáše, že se spojil s lapky v Horním Slezsku, které podporoval na úkor měst a krajanů.“ ENS: *Das Oppaland*, s. 9-10.

Jediným výraznějším rozdílem mezi oběma výše zmíněnými autory je ten, že Biermann píše o tomto Janovi jako o Janovi IV. Naopak Ens a Fukala se o něm zmiňují jako o Janovi III. FUKALA: *Slezsko*, s. 228; též BLUCHA: *Krnov*, s. 52-53.

³⁸ KAPRAS: *Z dějin*, s. 12. Více k přítomnosti Korvína ve Slezsku např. FUKALA: *Jan Jiří*, s. 27-28. Týž: *Slezsko*, s. 217-218; K přítomnosti Matyáše Korvína ve městě též BLUCHA: *Krnov*, s. 52-53.

³⁹ Barbora, sestra Jana IV., byla manželkou osvětimského knížete Jana. V dopise z 12. srpna 1491 se v dopise svého manžela sama nazvala „věvodkyní z Opavy a Ratiboře a paní na Krnově“. BIERMANN: *Geschichte*, s. 229. Též ENS: *Das Oppaland*, s. 10.

Ens píše, že „Barbara dosáhla u Matyáše čekatelství na Krnov po jeho smrti.“ Dále pokračuje, že obyvatelé města se na Barboru a jejího manžela těšili. Nový král Vladislav ale rozhodnul jinak. ENS, *Das Oppaland*, s. 10-11.

⁴⁰ BIERMANN: *Geschichte*, s. 229; ENS: *Das Oppaland*, s. 11 – „Ale Vladislav, následník zesnulého krále Matyáše, se na Krnov díval jako na opuštěné léno, jehož hodnost přirkl svému kancléři Jiřímu, svobodnému pánu ze Šelenburku, 1493.“

⁴¹ Barbora a její manžel měli být na základě rozhodnutí panovníka z konce roku 1497 během roku 1498 odškodněni za škodu způsobenou panovníkovým rozhodnutím přidělit Krnovsko Janovi ze Šelenberka. Nakonec se vše vyřešilo zmíněnou svatbou mezi jejich potomky. Barbora pak vládla na Krnovsku až do své smrti spolu se svým zetěm. Zemřela někdy mezi léty 1506-1510. Rok 1510 je nejzazší možný. Podrobněji k záležitosti viz. BIERMANN: *Geschichte*, s. 230-231; ENS: *Das Oppaland*, s. 11-12; BLUCHA: *Krnov*, s. 55-56.

Vzhledem k tomu, že její zeť obdržel v roce 1506 potvrzení držby knížectví a také jmenování do slezského zemského sněmu, by se dalo usuzovat, že mohla zemřít v tomto roce.

⁴² K tomuto potvrzení více BIERMANN: *Geschichte*, s. 232. Též BLUCHA: *Krnov*, s. 59.

mezi slezská knížectví. Někdy od této doby se také stala čeština jednacím jazykem knížectví. Šelenberkové vládli v Krnově pouze krátce, již v roce 1523 Jiří z Šelenberku prodal Krnovsko Jiřímu Ansbašskému z francké větve Hohenzollernů.⁴³

1.2 Hohenzollernové na krnovském knížecím stolci

Za vlády Hohenzollernů prožíval Krnov rozkvět, především po stavební a kulturní stránce. Tento rozkvět byl však často v rozporu s omezováním práv obyvatel knížectví a také rozlohy Krnovska, ke kterým během vlády Hohenzollernů docházelo. Největší změna se týkala náboženského vyznání, kdy Jiří Ansbašský zavedl v knížectví luteránskou víru.⁴⁴ Také se začala prosazovat němčina jako jeden z úředních jazyků.⁴⁵ Za Jiřího nástupců začalo ale postupně docházet k omezování starých městských svobod a stavovské správy.⁴⁶

Během vlády jeho syna Jiřího Friedricha došlo dokonce ke značnému zmenšení rozlohy knížectví.⁴⁷ Za vlády druhého hohenzollernského knížete došlo

Ens jej líčí jako jednoho z nejlepších knížat, pobýval ve městě, věnoval se jeho obyvatelům a zasadil se například o potvrzení průchodu přes Moravu bez cel a mýt u krále Vladislava – ENS: *Das Oppaland*, s. 11-12.

⁴³ Biermann uvádí, že byl Krnov, spolu s Hlubčicemi, pevností Lobenstein a několika vsemi, ale bez Bruntálu, prodán za 58 900 maďarských zlatých – BIERMANN: *Geschichte*, s. 318. Více též BLUCHA: *Krnov*, s. 59, 61-62; PRASEK: *Vlastivěda Slezská*, s. 498-499; KAPRAS: *Z dějin*, s. 14; ENS: *Das Oppaland*, s. 12; FUKALA: *Jan Jiří Krnovský*, s. 38, 105. K politickým cílům s působení Hohenzollernů ve Slezsku podrobněji např. FUKALA: *Slezsko*, s. 208-211. O působení Hohenzollernů v Krnově také BLUCHA: *Krnov*, s. 61-77.

⁴⁴ Markrabě Jiří se měl údajně i osobně setkat s Martinem Luterem a stal se přesvědčeným luteránem. Přesný rok zavedení luteránství v Krnově není znám. Kníže také zavedl nový církevní řád, který zřizoval několik nových pozic a institucí ve městě. BIERMANN: *Geschichte*, s. 319-320. Též ENS: *Das Oppaland*, s. 14; FUKALA: *Jan Jiří Krnovský*, s. 39-40. Luteránskou víru podporoval a hodně využíval ve svém zájmu i Jiří Friedrich, viz. např. FUKALA: *Jan Jiří Krnovský*, s. 55; FUKALA: *Slezsko*, s. 182-183.

⁴⁵ Hohenzollernové se zasloužili o výrazné zlepšení podmínek ve městě. Nařídili vydláždění hlavních ulic, nařídili pravidelné odklizení zvířecích mršin a dokonce vydali i pravidla pro pořádané chování obyvatel města a pro to, jak by se měli obyvatelé chovat během slavností a oslav ve městě. Byla také provedena přestavba zámku, který stojí západně od hlavního náměstí. V literatuře např.: BLUCHA: *Krnov*, s. 64-65; PRASEK: *Vlastivěda Slezská*, s. 500; ENS: *Das Oppaland*, s. 14.

⁴⁶ BIERMANN: *Geschichte*, s. 323-326; FUKALA: *Jan Jiří Krnovský*, s. 49.

⁴⁷ K tomu došlo především během jeho nezletilosti, kdy bylo Krnovské knížectví spravováno jeho strýcem Albrechtem Achillem. Ten ztratil mnohá území v důsledku svých neúspěšných vojenských výbojů. Jiří Friedrich i jeho strýc Albrecht byly v častých sporech s císařem, který vnímal Hohenzollerny jako vážné soupeře a toto soupeření se promítlo i do vztahů mezi jejich nástupci.

také ke změně zemského práva, a to z moravského na saské.⁴⁸ Za důležitý je považován rok 1603, kdy umírá Jiří Friedrich jako poslední zástupce francké větve rodu, a kdy odkázal knížectví Jáchymu Friedrichovi z brandenburské větve rodu. Ten následně přenechal krnovské knížectví svému synu Janu Jiřímu. Tento knížecí krok se stal jedním z hlavních impulzů k otevřenému nepřátelství mezi Habsburky a Hohenzollerny, které v té době gradovalo.⁴⁹

Za knížete Jana Jiřího pokračoval stavební rozmach města a navázal na kroky, které započali již jeho předchůdci. Jeho největší změnou v knížectví bylo zavedení kalvinismu namísto luteránství, což se nesetkalo s kladnou odezvou ze strany obyvatelstva.⁵⁰ Vedle těchto změn se začaly postupně také objevovat problémy spojené s rolí Jana Jiřího v čele stavovského odboje, kde stál až do své smrti v Uhrách v roce 1624.⁵¹

1.3 Rekatolizace pod vládou Lichtenštejnů až do konce 18. století

Již na sklonku života Jana Jiřího mu bylo Krnovské knížectví českým králem odejmuto a dáno do držby Karlu z Lichtenštejna, věrnému katolíkovvi. Jeho držba

Viz. např.: BLUCHA: *Krnov*, s. 67-68; PRASEK: *Vlastivěda Slezská*, 500-501. Více k jeho vládě např. ENS: *Das Oppaland*, s. 15-16; FUKALA: *Jan Jiří Krnovský*, s. 45-47.

⁴⁸ Ens uvádí, že „osvobodil poddané na jejich žádost od moravského práva, a zavedl saské a císařské.“ – ENS: *Das Oppaland*, s. 16. Fukala píše stručně také o dalších změnách, která Jiří Friedrich na Krnovsku zavedl – FUKALA: *Jan Jiří Krnovský*, s. 49; BLUCHA: *Krnov*, s. 67.

⁴⁹ Jelikož Jiří Friedrich zemřel bez přímých potomků, mělo knížectví přejít jako odúmrť zpět do rukou českého krále, kterým byl v té době Rudolf II. Svým rozhodnutím Jiří Friedrich narušil královo právo na knížectví a postavil se tak proti českému králi. Tento krok jen napomohl ke zvýšení nepřátelství českého krále vůči Janu Jiřímu, který se stal dalším krnovským knížetem, a který měl s Habsburky navíc spory z doby jeho studií v Německu. Jan Jiří se stal později jednou z vůdčích osobností stavovského odboje právě proti českému králi. Více např.: FUKALA: *Jan Jiří Krnovský*, s. 60-61; Též BIERMANN: *Geschichte*, s. 343-344; ENS: *Das Oppaland*, s. 17.

⁵⁰ O jeho příchodu do Krnova a jeho působení zde nejlépe FUKALA: *Jan Jiří Krnovský*, s. 87-90, 103-120; ke kalvinství na Krnovsku BIERMANN: *Geschichte*, s. 348; FUKALA: *Jan Jiří Krnovský*, s. 63, 67-68.

⁵¹ Jan Jiří byl zrazen svým spojencem Bethlenem, který bez jeho vědomí uzavřel mír s Habsburky a nechal jej bojovat samotného. Paradoxně to byl právě Bethlen, kdo Janu Jiřímu vystrojl pohřeb v Košicích. Viz. např. BIERMANN: *Geschichte*, s. 349-350, 357-359.

byla ale až do konce třicetileté války pouze formální.⁵² S nástupem katolického knížete se začaly objevovat obavy obyvatel Krnovska, jaký postoj zaujme jejich nový kníže k luteránské víře. Kníže Karel byl odhodlán přivést obyvatele knížectví zpátky k „pravé víře“, ale třicetiletá válka tyto jeho snahy na několik let znesnadnila, až odsunula.⁵³

Právě třicetiletá válka dopadla na Krnov a jeho okolí velmi tvrdě. Ve městě se pravidelně střídaly a okupovaly jej různé armády, kterým muselo město platit kontribuce a živit je. Tyto sumy bylo město často nuceno platit i po odchodu daných vojsk, často i po ukončení války. Kvůli přítomnosti nepřátelských vojsk protestantského vyznání byla situace v Krnově až do odchodu posledních cizích vojáků nejistá jak po hospodářské a politické, tak i náboženské stránce. Obyvatelé města museli v zájmu svém i v zájmu města vhodně reagovat na aktuální situaci. Na katolickou stranu se situace obrátila až po podepsání vestfálského míru a odchodu posledních vojsk. Krnovští obyvatelé a cechy se pod tlakem situace přihlásili ke katolické víře 18. května 1630, ač i poté byla situace ve městě kvůli neustálé střídavé přítomnosti cizích vojsk stále nestabilní.⁵⁴ Nejdéle ve městě pobývala vojska švédská, která se ve městě udržela až do roku 1650.⁵⁵

⁵² Karel z Lichtenštejna získal již v roce 1614 Knížectví opavské. V roce 1623 získal od panovníka potvrzení dědičné držby Krnovského knížectví, které měl v držení již v roce 1621 či 1622. Situace kolem změny majitele knížectví byla složitá, protože Hohenzollernové se jej snažili ze všech sil udržet ve svém vlastnictví. Karel z Lichtenštejna zemřel v roce 1627, po něm nastoupil na krnovský knížecí stolec jeho syn, Karel Eusebius, za kterého, kvůli jeho nízkému věku, spravoval do roku 1632 jeho poručník Maxmilián. Více viz. BIERMANN: *Geschichte*, s. 360-363, 522; ENS: *Das Oppaland*, s. 18.

⁵³ ENS: *Das Oppaland*, s. 18.

⁵⁴ LOESCHE: *Zur Gegenreformation*, s. 165-167. Loesche zde uvádí i výši poplatků a daní, které by mělo město zaplatit císařské pokladně a zadluženost města po Mansfeldově pobytu v Krnově. Pokračuje způsoby, jak měli být potrestáni obyvatelé města a příkazem o odchodu nekatolíků z města a trest za jeho neuposlechnutí. O přítomnosti švédských vojsk ve městě podrobněji LOESCHE: *Zur Gegenreformation*, s. 174-175, 191

⁵⁵ Ve městě například od prosince 1629 do března 1630 zde pobývala kompanie kapitána Franze Meuserse z lichtenštejnského regimentu – BIERMANN: *Geschichte*, s. 535. V lednu 1631 si Krnov stěžoval, že „slezský regiment pod vedením kapitána Rettlitze, který měl být v Nisse, kvartýroval

Ale i v druhé polovině století se ve městě ocitala různá vojska, což se velmi negativně podepisovalo na jeho hospodářství a obchodu, které dosti trpěly. S vládou knížecího rodu Lichtenštejnů přichází do knížectví rekatolizace, která ale probíhala pozvolna, také díky neustále přítomným cizím vojákům, nejčastěji z Dánska nebo ze Švédska, kteří s sebou neustále přinášeli svou vlastní protestantskou víru.⁵⁶ V této době došlo také k rychlému úpadku a nakonec i zániku češtiny jako jednacímho úředního jazyka a jejího úplného nahrazení němčinou.⁵⁷

S nástupem 18. století dochází ke stabilizaci situace v Krnovském knížectví, a to především v oblasti hospodářské a náboženské. Knížectví se stalo plně součástí Slezska, s Opavským knížectvím bylo sice spojeno společnou osobou knížete, ale obě knížectví fungovala nezávisle na sobě.⁵⁸

Jedním ze zlomových dat v historii knížectví je rok 1742, kdy došlo po ukončení první slezské války a uzavření Vratislavského míru k dělení Slezska mezi Rakousko a Prusko, a které mělo pro Krnov fatální následky. Knížectví ztratilo více než polovinu svého území a z dříve prosperujícího Krnova se stalo pohraniční město neustále ohrožované procházejícími vojsky, jelikož se nacházel na poměrně důležité cestě na Moravu. Krnova se dotkly také druhá a třetí slezská válka, kdy byl v roce 1744 obsazen pruskou posádkou. Poměrně výrazně se do dějin Krnova otiskla i válka o bavorské dědictví, kdy bylo město v průběhu bojů v roce 1778 navštíveno dokonce

v *Krnově a Hlubčicích*.“ – BIERMANN: *Geschichte*, s. 535-536. Uvedeny jsou pouze dva příklady z mnoha, více jich uvádí např. BIERMANN: *Geschichte*, s. 536-549.

Ens dále například uvádí, že luteránští obyvatelé města v roce 1626 do bran vpustili generála Mansfelda s jeho Dány, kteří byli předtím poraženi v Horním Slezsku knížetem z Výmaru. Zůstali zde ale pouze do dobytí města Valdštejnem o rok později. ENS: *Das Oppaland*, s. 19. O odchodu Švédů z Krnova viz. ENS: *Das Oppaland*, s. 20.

Město navíc také finančně ničily právě kontribuce, poplatky, výpalné a platby v naturáliích, které těmto jednotkám muselo platit. Vzhledem k poměrně častému střídání okupantů to byly částky dosti značné.

⁵⁶ BIERMANN: *Geschichte*, s. 549-559; ENS: *Das Oppaland*, s. 20.

⁵⁷ BLUCHA: *Krnov*, s. 82-83; PRASEK: *Vlastivěda Slezská*, s. 504-505.

⁵⁸ BLUCHA: *Krnov*, s. 89; ENS: *Das Oppaland*, s. 21.

pruským králem Fridrichem, který zde zanechal posádku. Důležitější se ukázala právě tato posádka, která byla a historiky stále je podezřívána z toho, že v roce 1779 založila požár, který zničil značnou část města.⁵⁹ Obnova města následně proběhla s přímou podporou císařovny Marie Terezie a jejího syna Josefa II.⁶⁰ Do konce 18. století musel Krnov postupně z důvodů vážných finančních těžkostí rozprodávat své majetky a statky a hledaly se cesty k oživení hospodářství a obchodu. Od této doby se postupně zvyšuje význam soukenictví, které dosáhlo vrcholu v 19. století.

⁵⁹ Tento požár vzniknul na několika místech zároveň, takže náhodné vznícení se ukazuje jako málo pravděpodobné. Mimo jiné začalo hořet také v místech, kde obvykle přebývali právě prusí vojáci, kteří byli ten den náhodně na cvičení mimo městské hradby. Následná devastace města byla katastrofální. Více BLUCHA, Vladimír: *Velký požár: (Krnov 1779): historický obraz ze života v Krnově v 18. století*. Opava 2002, 127 s.

K válce o bavorské dědictví na Krnovsku a také Opavsku viz. BIERMANN: *Geschichte*, s. 623-626.

⁶⁰ Josef II. město i osobně navštívil, aby se sám přesvědčil o výši škod a jejich rozsahu.

2 Náboženská situace v Krnově do konce 18. století

2.1 Církev v Krnově ve středověku

První náboženské instituce lze spojit s počátky Krnova samotného. Je pravděpodobné, že kaple či kostelík stály již v osadě či sídlišti, ze kterého se postupně vyvinulo město Krnov. Biermann uvádí, že Holasovicko, kterého bylo Krnovsko ve svých nejstarších dějinách součástí, spadalo po nějakou dobu pod biskupství v Pasově, a „asi od roku 1063 jej získal biskup olomoucký, k jehož diecézi Opavsko patřilo“.⁶¹ Toto správní přiřazení k olomoucké diecézi následně trvalo nadále i přes to, že se Krnovsko po stránce politicko-správní přiřadilo v příštích staletích v mnoha ohledech ke Slezsku.

Počátky církevního působení v Krnově jsou nejasné. Přesné datum vzniku městské fary není dosud známo. První písemná zmínka o krnovské farnosti pochází z roku 1281, kdy byla fara svěřena knížetem Mikulášem I. Opavským pod patronát Řádu německých rytířů.⁶² Tentýž kníže také pravděpodobně podporoval vznik minoritského kláštera a městského špitálu sv. Ducha. Právě kostelík sv. Ducha, stojící při městském špitále, je dnes nejstarší stojící stavbou ve městě a byl také zřejmě i prvním kostelíkem na území dnešního města.⁶³

Od 14. století se začal náboženský život v Krnově postupně rozvíjet. Ve městě žilo i židovské obyvatelstvo, které se zapojovalo do městského života a muselo se podílet i na finanční podpoře místních církevních institucí. Například od roku 1399 započala povinnost Židů, žijících ve městě, přispívat na udržování farního kostela sv. Martina. Ale i přesto proběhly menší změny. Spojeny byly na počátku 15. století s osobou moravského markraběte Jošta. Ten v roce 1408 rozhodl o předání

⁶¹ BIERMANN: *Geschichte*, s. 108. Více Tamtéž, s. 109-110.

⁶² BIERMANN: *Geschichte*, s. 111, 450 – Zde Biermann píše, že měšťanstvo nemělo na faru vliv, protože byla právě pod patronátem německého řádu, i když o to usilovali.

⁶³ BLUCHA: *Krnov*, s. 41.

městského špitálu městu pro zajištění kvalitnější péče potřebným.⁶⁴ V témže roce začala spolu s kostelíkem sv. Ducha jeho přestavba. V první polovině 15. století vznikla při faře také farní škola, která je v pramenech poprvé zmiňována v roce 1415.⁶⁵ V roce 1475 také vzniklo v Krnově Bratrstvo Božího Těla.⁶⁶ Až do první čtvrtiny 16. století je náboženská situace ve městě stabilní a bez větších konfliktů.

2.2 Náboženské změny v 16. století

Zlomovým se stal rok 1523, kdy nový hohenzollernský kníže Jiří Ansbašský zavádí na Krnovsku luteránství a otevírá evangelické školy. V roce 1533 je z města vyhnán minoritský řád a budova jeho konviktu spolu s dalšími řádovými majetky je rozprodána ke světským účelům.⁶⁷ Ve stejném roce se markrabě prohlásil za biskupa nové diecéze a Krnov se nově stal sídlem evangelické konsistoře, která měla pravomoc ve velké části Slezska. Byl také zřízen úřad superintendanta, pod jehož pravomoc spadali tzv. starší a faráři v oblasti. Jednou ročně probíhaly také synody, kde se projednávaly záležitosti, které se měly uskutečnit vždy v následujícím roce.⁶⁸ Všechny tyto změny byly zakotveny v novém církevním řádu, který zřizoval mimo jiné také post diákona a českého kazatele ve městě.⁶⁹ Konečným krokem k úplnému zavedení luteránství bylo ultimátum vyhlášené markrabětem, aby se neluteráni do půl roku z Krnova vystěhovali nebo přestoupili na luteránskou víru. Veškeré písemnosti, kontakty a kázání probíhala v německém jazyce. České bohoslužby byly ale též povoleny a probíhaly pouze v českém kostelíku, který stál na východ od kostela sv.

⁶⁴ BIERMANN: *Geschichte*, s. 218, 470; BLUCHA: *Krnov*, s. 50.

⁶⁵ BLUCHA: *Krnov*, s. 52; BIERMANN: *Geschichte*, s. 471 – podle něj „radní města vystavili v roce 1415 listinu, připomínající nejen učitele, ale také podučitele.“

⁶⁶ Listina povolující založení Bratrstva Božího těla se nachází v SOKA Brutnál, pobočka Krnov, fond Farní úřad Krnov, inv.č. 244. V literatuře např. BIERMANN: *Geschichte*, s. 461.

⁶⁷ Kaple kostela sloužila jako truhlářská dílna, kostel byl přeměněn na sýpku a konvent se začal využívat jako nemocnice. Více viz. PRASEK: *Vlastivěda Slezská*, s. 512-513; MICHL-BERNARD: *Minorité*, s. 8; FOLTÝN, Dušan a kol.: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů* (dále jen *Encyklopedie klášterů*). Praha 2005, 878 s.

⁶⁸ BIERMANN: *Geschichte*, s. 464-466.

⁶⁹ BLUCHA: *Krnov*, s. 65.

Martina.⁷⁰ Až do nástupu knížete Jana Jiřího Krnovského vládne v Krnově luteránství. Kníže Jan Jiří se pokusil o zavedení vyznání kalvinského, což se ale nesetkalo s velkým ohlasem ze strany obyvatel města a kníže proto souhlasil se svobodou volby konfese.⁷¹ Jan Jiří se také zasloužil o opravy kostela sv. Martina, který byl kompletně dokončen teprve v polovině 16. století.⁷²

2.3 17. století, nestabilita, rekatolizace a postupné uklidňování poměrů

Další změna v náboženství nastává s novým knížetem Karlem z Lichtenštejna, který byl přesvědčeným katolíkem a který získal knížectví od císaře v roce 1622. Ještě v roce 1622 byla knížetem potvrzena možnost vyznání augsburské konfese,⁷³ ale už v roce 1625 zavedl ve městě katolickou církevní správu.⁷⁴ Došlo také k vyhnání luteránských kazatelů a výměně luteránských měšťanů a soudců za katolíky, situace ale nebyla ještě po určitou dobu stabilizována.⁷⁵ Právě v roce 1625 a v následujícím roce 1626 se objevily první protesty obyvatel města za náboženskou svobodu, které ale nebyly velmi úspěšné, protože již při dobytí Krnova Albrechtem z Valdštejna v červenci 1627 je již většina města katolického vyznání. Zde ale Ens uvádí, že Valdštejn při svém odchodu z města v Krnově ponechal generála Dohna „pro správu katolické reformace. Ten používal lichtenštejnskou soldatesku,

⁷⁰ Tento kostelík stál ještě v první polovině 20. století. Po druhé světové válce ale bylo rozhodnuto o jeho zbourání i přes to, že nebyl válkou nijak vážně poničen a proti byli také příslušné orgány památkové ochrany. Dnes se na jeho místě nachází pěší zóna spojující hlavní náměstí s parkem, ležícím na západ od kostela sv. Martina. BLUCHA: *Krnov*, s. 67.

⁷¹ BLUCHA: *Krnov*, s. 76. Podrobněji se touto otázkou zabýval FUKALA, Radek: *Náboženství a protestantské školství za krnovského knížete Jiřího Friedricha*. In: Sborník bruntálského muzea 2000, s. 25-39.

⁷² FUKALA: *Jan Jiří Krnovský*, s. 105.

⁷³ LOESCHE, Georg: *Zur Gegenreformation*, s. 139

⁷⁴ Obavy z toho, co se v otázce náboženství bude dít, vyvstaly podle Ense již během skládání slibu věrnosti novému knížeti. Tato obava se také projevila při cestě městských zástupců ke knížeti do Prahy, kde měli slib za celé město zopakovat a kde žádali o potvrzení svých starých práv a svobod, především církevního řádu markraběte Jiřího Friedricha. To bylo nakonec písemně přislíbeno, ale již v roce 1625 porušeno. Ens uvádí, že „10. Května 1625 sám přijel do Krnova, zakázal tam třem kazatelům vykonávat jejich náboženství, jmenoval katolického kněze Václava Haseliuse na městskou faru, dosadil katolické úředníky, a povolil biskupovi poslat misionáře, kteří měli obyvatele přivést ke katolické víře.“ ENS: *Das Oppaland*, s. 18-19. Byl jmenován také nový děkan do městského kostela - LOESCHE: *Zur Gegenreformation*, s. 143-144.

⁷⁵ LOESCHE: *Zur Gegenreformation*, s. 143.

pojmenovanou *Strůjci blaženosti*, kteří k této jeho podpoře používali hrozné způsoby.“⁷⁶ Oficiální příklon Krnova ke katolicismu byl zpečetěn 18. května 1630, kdy měšťané podepsali prohlášení, že se hlásí ke katolickému vyznání.⁷⁷ Situace byla ale i nadále proměnlivá a katolická víra byla až do konce války ještě potlačena. Protireformační snahy mohly naplno začít bez dalších větších rizik až po konečném odchodu švédských vojsk v roce 1650.⁷⁸

S příchodem nového knížete je také spojen návrat minoritského řádu do Krnova, který se navrátil po téměř devadesáti letech v roce 1623. Přesto náboženská situace v Krnově nebyla ještě plně stabilizována, protože neustálé vpády nepřátelských protestantských vojsk neustále posilovaly protestantský živel ve městě.⁷⁹ K plnému rozvinutí rekatolizace a ustálení katolictví na Krnovsku mohlo dojít až po ukončení třicetileté války. Celé rekatolizační úsilí se dělo za široké podpory olomouckého biskupa.⁸⁰ Pro další vývoj a vzestup významu minoritského řádu je důležitý také rok 1635, kdy došlo na nedalekém kopci Cvilíně k obnově dřevěného sloupu s obrazem Panny Marie, který byl zničen během vlády Hohenzollernů v Krnově. Sloup se na Cvilíně nacházel od 13. či 14. století.⁸¹

⁷⁶ ENS: *Das Oppaland*, s. 19; BLUCHA: *Krnov*, s. K pobytu těchto jednotek v Krnově podrobně LOESCHE: *Zur Gegenreformation*, s. 162-163.

⁷⁷ ENS: *Das Oppaland*, s. 19. Toto prohlášení se již kníže Karel nedožil, zemřel již v roce 1627. Prohlášení bylo tedy adresováno jeho synovi a nástupci, tehdy nezletilému knížeti Karlu Eusebiovi, v zastoupení jeho strýce Maxmiliána, v lednu 1631 – ENS: *Das Oppaland*, s. 19-20; LOESCHE: *Zur Gegenreformation*, s. 165-167 – Loesche zde také uvádí výši následků přítomnosti Mansfelda ve městě a tresty pro ty, co neuposlechnou knížecí a císařská nařízení o odchodu z města.

⁷⁸ BLUCHA: *Krnov*, s. 79-80.

⁷⁹ ENS: *Das Oppaland*, s. 20.

⁸⁰ ENS: *Das Oppaland*, s. 20. I přes podporu olomouckého biskupa a knížete byla situace katolických učitelů a kněží obtížná. Nakonec bylo po dlouhých úvahách vydáno nařízení, prikazující opustit knížectví všem, kteří nepřistoupí na katolickou víru.

⁸¹ BLUCHA: *Krnov*, s. 85.

Druhá polovina 17. století je v Krnově ve znamení poměrně silného, ale přesto pozvolného rekatolizačního hnutí.⁸² V roce 1652 nechává nový kníže Karel Eusebius uvěznit všechny nekatolické kněze ve městě a jeho okolí, kteří se do města vrátili během okupace města Švédy, a povolává jezuitu z Opavy a Nisy, aby pomohli a podpořili knížecí rekatolizaci.⁸³ Výraznou činnost vykazovali v této době také minorité, kterým se v poměrně krátké době podařilo obnovit konvent v rozsahu před jejich vyhnáním v 16. století. V roce 1672 jsou ve městě zaznamenáni již pouze čtyři měšťané protestantského vyznání.⁸⁴

Minoritský konvent se zasloužil o výstavbu dřevěného poutního kostelíka na kopci Cvilíně, který byl v letech 1681-1684 postaven nedaleko dřevěného sloupu Panny Marie. Již na počátku 18. Století, přesněji v roce 1721, začala jeho přestavba na barokní chrám, který se v 18. století stal oblíbeným poutním místem na severní Moravě.⁸⁵ Krnovské kostely poměrně silně zasáhl velký požár města v roce 1779, jediným kostelem, kterému se požár vyhnul, byl kostel sv. Ducha nedaleko minoritského konventu. Až do konce 18. století probíhala obnova celého města i jeho kostelů.⁸⁶

⁸² ENS: *Das Oppaland*, s. 19-20. Biermann uvádí, že není přesně jisté, jak měla církevní obnova probíhat, a k tomu uvádí několik možných důvodů. Je možné, že tak tomu proto, „že žádné podrobné informace o tom, jak má být církevní obnova provedena, nebyly, nebo že se poddaní řídili nařízením nového lenního pána, nebo nakonec protože rytířské řády měly.“ BIERMANN: *Geschichte*, s. 561.

⁸³ ENS: *Das Oppaland*, s. 20. Ens zde uvádí, že jezuité sami shledali svou práci v Knížectví krnovském jako „práci těžkou“. Též LOESCHE: *Zur Gegenreformation*, s. 145-146.

⁸⁴ BLUCHA: *Krnov*, s. 83.

⁸⁵ Týž: *Krnov*, s. 85-87.

⁸⁶ Týž: *Krnov*, s. 95-96.

3 Důležité církevní a náboženské řády a instituce přítomné ve městě do konce 18. století

3.1 Řád Německých rytířů a jeho působení v Krnově

Řád Německých rytířů byl jednou z prvních církevních institucí působících v Krnově. První zmínky pocházejí z patronátní listiny knížete Mikuláše I., datované rokem 1281, ve které jsou řádu svěřena patronátní práva⁸⁷ nad městskou farou, a tento akt byl také později ještě několikrát zopakován. Změna nastala za knížete Mikuláše II., který toto právo Německému řádu v roce 1328 odňal a předal je abatysi opavských klaristek. Fara a stará privilegia byly znovu uděleny Německému řádu v roce 1334. Spolu s nimi byl řádu svěřen také farní kostel sv. Martina, bohužel ale bez přesnějšího určení data, od kdy byl kostel Řádu předán. Řád v následujících letech prosperoval, ale postupně se objevovaly problémy, které pozici řádu ztěžovaly nejen ve městě.⁸⁸ Další ranou pro Řád bylo v roce 1408 odnětí městského špitálu ve prospěch města. Řádoví faráři byli i nadále oblíbení a působili na mnoha farech v okolí Krnova, ale i jinde. Tito faráři jsou na městské faře zmiňováni i na přelomu 15. a 16. století. I přesto ale není dosud jisté, zda je řádová komenda udržela na faře i po nástupu nových knížat z Hohenzollernu. Řád se následně během rekatolizace snažil dosáhnout navrácení městské fary do jeho vlastnictví, bohužel neúspěšně.⁸⁹

⁸⁷ Např. BIERMANN: *Geschichte* s. 457. Uvádí zde, že jim byla Mikulášem II. potvrzena držba krnovského farního kostela. Například Petr Adam ve své monografii uvádí, že řád německých rytířů ve městě působil již po roce 1220, bez bližší specifikace. Také ale potvrzuje přítomnost řádu k roku 1281. - ADAM, Petr: *Řád německých rytířů a jeho působení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* (dále jen *Řád*). 1. vyd. Praha: Libri, 2005, s. 98.

⁸⁸ Prvním větším problémem se ukázalo knížecí jmenování faráře Petra i přes protesty Řádu. I celková situace Řádu byla poměrně vážná, bylo dokonce vysláno poselstvo do Říma pro jednání s papežem, a které mělo zabránit úplnému zániku řádu na Opavsku. Více viz. FOLTÝN: *Encyklopedie klášterů*, s. 380.

⁸⁹ Více viz. PRASEK: *Vlastivěda Slezská*, s. 506-509; FOLTÝN: *Encyklopedie klášterů*, s. 380-381. BLUCHA: *Krnov*, s. 41.

Zde Petr Adam uvádí, že „Krnov patří k těm místům ve Slezsku, kam se řád po roce 1621 navrátil.“ Neuvádí ale, kde tuto informaci získal. O působení řádu Německých rytířů po roce 1621 záznamy nejsou. ADAM: *Řád*, s. 98.

Ač nebyl za vlády Hohenzollernů v Krnově řád Německých rytířů přítomen, rod samotný měl na řád vazby. Jeden z jeho členů, Albrecht z Brandenburgu-Ansbachu, byl v letech 1511-1525 jeho představeným a od roku 1525 prvním knížetem pruským.⁹⁰

3.2 Řádu Minoritů a jeho působení v Krnově

Přesné datum příchodu Minoritského řádu do Krnova není známo, traduje se rok 1273, který přijímají i někteří historici. Vzhledem k faktu, že nejstarší část krnovského konventu je historiky datována na počátek 14. století lze předpokládat vznik někdy v polovině 13. století.⁹¹ První písemné zmínky o klášteře pocházejí z druhé poloviny 14. století a o postupně rostoucím významu řádu a kláštera svědčí i nárůst donací a darů, které se mnohdy dochovaly v opisech. Význam kláštera rostl i v rámci česko-polské minoritské provincie. Dokládá to například to, že na počátku 15. století byl v čele rakouské kustodie minoritů bratr Mikuláš z Krnova, v rámci provincie působili na důležitých místech také další bratři z krnovského konventu. V krnovském konventu se také konaly v letech 1412 a 1467 provinciální kapituly česko-polské provincie. Konventu se dařilo i během a po husitských válkách, které se Krnova a konventu dotkly jen okrajově, ale které poměrně tvrdě zasáhly zbytek minoritské provincie.⁹²

16. století bylo pro konvent velmi obtížným. Nejdříve došlo v roce 1517 k reorganizaci česko-polské diecéze, a kdy se krnovský klášter stal součástí nové

⁹⁰ BOGDAN, Henry: *Řád německých rytířů*. 1. vyd. Praha: Garamond, 2009, s. 209-210.

⁹¹ Vincenc Prasek spojuje vznik krnovského konventu s osobou knížete Mikuláše I. a uvádí jako první písemnou zmínku z roku 1386. Mladý krnovský historik Michl-Bernard uvádí jako možný rok příchodu Minoritů do Krnova právě rok 1273 a jako pravděpodobného fundátora kláštera krále Přemysla Otakara II. Ten také jako první písemnou zmínku o klášteře uvádí rok 1358. Na pravděpodobném roce příchodu Minoritů i osobě fundátora se s Michl-Bernardem shoduje i Dušan Faltýn který ale také uvádí, že faktické založení konventu připadlo spíše osobě městského fojta. Gottlieb zase uvádí, že minoritský klášter byl založen knížetem Mikulášem I. v roce 1300, ale že tato informace není nijak podložená – BIERMANN: *Geschichte*, s. 457. Viz.: PRASEK: *Vlastivěda Slezská*, s. 511; FOLTÝN: *Encyklopedie klášterů*, s. 375; MICHL-BERNARD: *Minorité*, s. 7.

⁹² MICHL-BERNARD: *Minorité*, s. 8; FOLTÝN: *Encyklopedie klášterů*, s. 376.

provincie rakousko-české a v souvislosti s tím měl začít úpadek kláštera.⁹³ Klášter začal postupně chátrat po všech stránkách, jak majetkové, tak členů konventu. Nakonec při příchodu nového knížete Jiřího Ansbašského měl konvent už pouze dva členy, kteří se navíc odvrátili od víry katolické k luteránství, a rozhodli se následně odejít jako luteránští kazatelé do Hlubčic.⁹⁴ Minorité byli z města úplně vykořeneáni a jejich majetek sekularizován v roce 1533. Budovy konventu byly rozprodány, kaple kostela sloužila jako stolařská dílna, kostel byl přeměněn na sýpku a konvent se začal využívat jako nemocnice.⁹⁵ Minorité se během jejich vyhnanství z Krnova snažili marně dovolat spravedlnosti v císaře Ferdinanda. Klášter navíc ještě roku 1546 vyhořel. Minorité se mohli vrátit do Krnova nejdříve v roce 1623, kdy je nový krnovský kníže Karel z Lichtenštejna povolal zpátky do města.⁹⁶ Jejich pozice jako představitelů katolicismu znesnadňovala i neustálá přítomnost dánských a švédských vojsk, která ve městě udržovala luteránskou víru. Až po ukončení třicetileté války mohlo dojít k postupné rekatolizaci a začít upevňování a obnova minoritského konventu.

S obnovou katolického vyznání ve městě a s restaurací konventu započal kvardián Barnabáš Praetorius a to především od roku 1627, kdy byli minorité pověřeni duchovní správou ve městě.⁹⁷ Od tohoto roku je kvardián Barnabáš Praetorius uváděn v pramenech jako farář děkanského kostela sv. Martina.

⁹³ MICHL-BERNARD: *Minorité*, s. 8. Není úplně jasné, co Bernard myslel úpadkem kláštera. Ale vzhledem k častému střídání v osobách majitelů panství je jistý úpadek minoritského konventu v Krnově možný.

⁹⁴ Zde Biermann uvádí, že *“klášterní duchovenstvo bylo v roce 1524 vypuzeno, kostelní a klášterní půda změněny na obilnici, kostel na zbrojnicí, zatímco v kapli Panny Marie se nacházela taverna, v části kláštera byla mincovna, v části byla změněna v nemocnici a pozemky prodány či darovány.”* BIERMANN: *Geschichte*, s. 457.

⁹⁵ PRASEK: s. 512-513; MICHL-BERNARD: *Minorité*, s. 8; FOLTÝN: *Encyklopedie klášterů*, s. 376.

⁹⁶ MICHL-BERNARD: *Minorité*, s. 8-9; FOLTÝN: *Encyklopedie klášterů*, s. 376; BIERMANN: *Geschichte*, s. 563.

⁹⁷ Kníže Karel Eusebius nechal dokonce svolat komisi, která přišla se závěrem, že téměř všechny majetky v držení města byly klášteru navraceny - BIERMANN: *Geschichte*, s. 563.

Barnabášovo dílo dokončil jeho nástupce Kornelius Ottweiler, který stál v čele konventu v letech 1636-1679 a v těchto letech působil také jako městský farář. Ottweilerovi se podařilo ukončit veškeré majetkové problémy konventu a mohlo začít postupné rozšiřování a opravy krnovského konventu. Tento rozkvět byl krátkodobě přerušen švédským vpádem do města v letech 1645-1650, který na tuto dobu opětovně minority z města vyhnal. Po odchodu Švédů ale minorité navázali na vývoj před vpádem a rozkvět konventu a řádu ve městě pokračoval až do první třetiny 18. století.⁹⁸ O rozkvětu a sílící pozici konventu svědčí i povolení z roku 1681 postavit na nedalekém kopci Cvilíně dřevěný poutní kostel sv. Kříže a Bolestné Panny Marie, který byl dokončen již v roce 1684. Kostelík si získal velkou oblibu, a proto byl již ve 20. letech 18. století přestavěn na kostel kamenný.⁹⁹

Od roku 1732 patřil klášter minoritů na příštích 90 let do provincie moravské a v jejím rámci spadal do kustodie sv. Bonaventury.¹⁰⁰ Během ničivého požáru města v roce 1779 shořel téměř celý klášter, který byl později obnoven. Vyhořel ale městský kostel sv. Martina a minoritský kostel, který požár přežil, se stal až do roku 1784 hlavním kostelem ve městě, což bylo pro minority jistě velmi výhodné. Minorité profitovali také ze značné obliby poutního kostela na Cvilíně a také z faktu, že se josefínské reformy nedotkly přímo konventu. Ale narůstající obliba a význam minoritského konventu vyvolala nelibost u duchovenstva farního, které nakonec dosáhlo u olomoucké konsistoře zrušení poutního kostela na Cvilíně. Kostel se naštěstí podařilo v dražbě v roce 1791 zakoupit krnovským měšťanům a ti jej v roce 1795 darovali městu jako filiální kostel pro nově vzniklou osadu Mariánské pole

⁹⁸ PRASEK: *Vlastivěda Slezská*, s. 513; MICHL-BERNARD: *Minorité*, s. 10; FOLTÝN, s. 376.

⁹⁹ PRASEK: *Vlastivěda Slezská*, s. 513-514.

¹⁰⁰ MICHL-BERNARD: *Minorité*, s. 10; HOLZAPFEL, Heribert: *History of the Franciscan Order*, původní něm. vydání *Handbuch der Geschichte des Franziskanerordens*, Freiburg 1909, 460 s. - uvádí, že „V roce 1732 se konventy na Moravě také oddělily od Provincie Rakousko a zformovaly Provincii Morava.“ – s. 401.

nedaleko civilínského kostela. Kostel ale již nesměl sloužit jako kostel poutní. Na konci 18. století začalo docházet k postupnému útlumu v minoritském konventu.¹⁰¹

¹⁰¹ MICHL-BERNARD: *Minorité*, s. 10-11; FOLTÝN, s. 376; PRASEK: *Vlastivěda Slezská*, s. 514.

4 Minoritský konvent od 20. do 80. let 17. století

4.1 Otec Barnabáš Praetorius (1623-1632)

4.1.1 Situace v Krnově po bitvě na Bílé hoře a návrat minoritů

Po bitvě na Bílé hoře a po vítězství císařských vojsk nad stavovským povstáním bylo jisté, že v českých zemích nastanou konfesijní změny. Zejména to bylo zřejmé městům a oblastem, která byla majetkem protestantské šlechty. To se týkalo také Krnovského knížectví, které bylo uplynulé století majetkem braniborského rodu Hohenzollernů. Druhý krnovský hohenzollernský kníže, Jiří Ansbašský, v roce 1523 vyhnal z Krnova minority a jejich majetky rozprodal na světské účely. Minorité se tak následně mohli do Krnova vrátit až po bezmála sto letech. V roce 1622 císař Ferdinand II. daroval knížectví novému krnovskému knížeti Karlovi z Lichtenštejna, který obdržel titul vévody krnovského, ač se stále užívalo označení knížectví krnovské.¹⁰² Území bylo zkonfiskováno Janu Jiřímu Krnovskému záhy po bitvě na Bílé hoře v roce 1620. Knížectví Karlovi nový král daroval „částečně za věrnost, částečně jako náhradu za utrpěné škody během vpádu Bethlena z Uher“.¹⁰³ Spolu s Krnovskem získal ještě o něco dříve i knížectví opavské také s titulem vévody opavského. Ještě v listopadu 1622 novému knížeti, po potvrzení městských privilegií, mezi kterými byla také možnost svobody vyznání, holdovali zástupci Krnova.¹⁰⁴

Kníže Karel z Lichtenštejna byl jednou z vůdčích osobností českého království a jeho rekatolizace. Patřil k řadě šlechticů a vysoce postavených osob v království, které konvertovaly ke katolicismu. Kníže obrátil spíše než z důvodů

¹⁰² Fürstentum Jägerndorf.

¹⁰³ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 21. Identický záznam se objevuje také v části kroniky *Geschichte der Stadt*.

¹⁰⁴ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 21-22.

náboženských, jako pravděpodobněji majetkových a hmotných.¹⁰⁵ Byl také zastáncem pozvolnější formy rekatolizace a její rozdělení do několika fází, na rozdíl od jiných předních činitelů království.¹⁰⁶

Od jeho postavení v českém království lze odvozovat jeho postoj k jím nově získanému knížectví, které bylo protestantské, a prosazování rekatolizace v něm. Nový kníže nejdříve pro Krnov a jeho okolí v roce 1622, během holdu obyvatel novému zeměpánu, potvrdil svobodu vyznání, která platila již za vlády knížat z Hohenzollernu. Jak jen mu to ale situace umožnila, začal v knížectví neústupně prosazovat rekatolizaci bez možnosti výjimek. Toto jeho konání bylo v duchu nařízení a kroků, která podnikal jako císařský místodržící v celém českém království.¹⁰⁷ Rekatolizace byla také jedním z hlavních důvodů, proč se v brzy po svém jmenování krnovským knížetem zasadil v roce 1623 o znovunavrácení krnovského kláštera minoritům a jejich návrat zde. Doufal, že minorité budou nápomocni v rychlém přivedení jeho nových poddaných ke katolické víře. Tímto krokem zároveň odpověděl i na žádost rakouského provinciála o navrácení krnovského kláštera řádu. Kronika konventu minoritů uvádí přepis dopisu, který napsal Karel z Lichtenštejna olomouckému biskupovi Františku z Ditrichštejna, kde je poprvé zmiňováno jméno nového představeného krnovského konventu, kvardiána Barnabáše Praetoria. V dopise krnovský kníže informuje biskupa o tom, že „jsme předali klášter v našem městě Krnově, spolu se všemi náležitostmi, právy a spravedlnostmi řádu sv. Františka“.¹⁰⁸ A ačkoliv byl nový kníže katolík, bylo zřejmé, že veškerá opatření, která budou ve prospěch katolické víry vyhlášena, budou moci

¹⁰⁵ Tuto možnost uvádí např. LOUTHAN: *Obracení Čech*, s. 61.

¹⁰⁶ LOUTHAN: *Obracení Čech*, s. 174.

¹⁰⁷ Obecně k reformačním zákonům a nařízením např. LOUTHAN: *Obracení Čech*, s. 174-175.

¹⁰⁸ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Geschichte der Stadt*, p. 6 - „12. června bylo jisté, že bude znovuotevřen a bude minoritům svěřen do péče, a zároveň bude na faru při sv. Martinovi jmenován Barnabáš Praetorius kvardiánem v Krnově“. ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 22-23.

být realizována s odstupem času. Bylo by značně obtížné snažit se přinutit nekatolické obyvatele ke změně vyznání či ty neústupné z nich vyhánět, když ve městě v následujících letech pobývala cizí protestantská vojska.¹⁰⁹ O dění v krnovském konventu během prvních několika let prameny mlčí. Vzhledem ke stále nejisté situaci v důsledku probíhající války otec Barnabáš pravděpodobně zjišťoval situaci ve městě a jeho další možnosti postupu. Musel si být ale vědom faktu, že jedním z hlavních úkolů představeného kláštera k jeho řádu bude restituce klášterních majetků a získání majetků nových.

4.1.2 Nesnadné počátky

Situace v Krnově byla v následujících letech velmi nestálá a nebyla nakloněna katolické víře, ani rozšiřování konventu a majetků minoritů. V roce 1626 část obyvatel města otevřela brány dánskému vojsku a pokusili se marně získat klíče do farního kostela sv. Martina, aby do něj mohli vpustit luteránské kněze. V pramenech bohužel nejsou zmínky o tom, co se s minoritským konventem během následujícího roku, kdy bylo město v dánských rukou, dělo. Ale po vyhnání Dánů a obsazení města vojskem Albrechta z Valdštejna byl pro dohled nad průběhem katolické reformace v Krnově zanechán na počátku roku 1627 Hannibal Dohn.¹¹⁰ Pro konvent byl velmi důležitým rok 1627. Tehdy byl otec Barnabáš na knížecí návrh jmenován a dosazen olomouckým biskupem Františkem z Ditrichštejna jako krnovský farář na městskou faru, a minorité tak rozšířili možnosti své působnosti ve městě. Je známo i přesné datum jeho dosazení do funkcí, a to 3. července 1627. Později téhož roku byly otci Barnabášovi „předán klášterní kostel spolu s budovami

¹⁰⁹ Obdobná byla situace např. v Uherském Brodě, viz. ZEMEK: *Reformace*, s. 236-237.

¹¹⁰ O proniknutí dánského vojska do města, jeho pobytu a především následnému vyšetřování týkajícího se celé této situace podrobněji ZUKAL: *Die Lichtensteinsche Inquisitio*, 260 s.

pro ubytování kněží“.¹¹¹ Na základě této věty lze usuzovat, že byli minorité během pobytu dánského vojska z města vyhnáni a znovu se vrátili s valdštejnským vojskem. Následně došlo v roce 1628, v souvislosti s vyhlášením Obnoveného zřízení zemského pro Moravu, k vyhlášení nového náboženského statutu, který povoloval v celém knížectví pouze katolické náboženství. Obyvatelé Krnova a dalších knížecích měst a vesnic knížecímu instrumentu odporovali i přes vojenskou podporu rekatolizačního úsilí zde. Odpor a neochota k obrácení na katolickou víru vydržely obyvatelům do roku 1630. Neochota přijmout katolictví pravděpodobně začala slábnout již po vyhnání protestantských duchovních. Pokud neměl kdo obyvatelům poskytovat duchovní útěchu a podporovat je v jejich víře. Nepřítomnost protestantských duchovních mohla a později byla využita katolickými duchovními,¹¹² v Krnově konkrétně členy minoritského řádu, kteří postupně zavedli katolickou duchovní správu a začali vyučovat obyvatele katolické víře. O tom, že by ve městě a jeho okolí působili tajní protestantští kněží, se prameny nezmiňují.

4.1.3 Spor otce Barnabáše s městem a zisk prvních majetků

Minorité po svém návratu do města neměli prakticky žádné majetky. Jejich finanční situace není jasná, je možné, že po jejich příchodu získali určitý finanční obnos od knížete z Lichtenštejna. Zda ve městě, kde byla stále ještě po nějakou dobu většina obyvatel protestantská, fungoval systém desátků a darů minoritům, prameny

¹¹¹ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 25. O tom, že kníže Karel z Lichtenštejna v roce 1627 znovu přivedl minority do Krnova se píše také v materiálech vztahujících se ke krnovskému konventu, pocházejících z provincialátu řádu v Opavě. Latinsky psaná část Konvent krnovský u zápisu datovaném rokem 1627, říká, že „Ferdinandem II. povýšený kníže povolal nazpět naše otce a do konventu je znovuuvedl“. Píše se zde také o povýšení městské fary na městský děkanát a obnově knížecího kostela (tak byl také nazýván městský farní kostel sv. Martina) a rozšíření konventu právě otcem Barnabášem – ZAO, fond Minorité – provincialát řádu Opava, inv. č. 26ch Materiály k dějinám konventu v Krnově.

Tyto události také líčí ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Geschichte der Stadt*, p. 7. O jmenování otce Barnabáše farářem také stručně ve fondu Farní úřad Krnov, inv. č. 228, sign. VI/a Ustanovení farářů atd. 1626-1926, p. 2, uloženo v SOKA Brtnál, pobočka Krnov.

O otci Barnabáši se zmiňuje také zápis v části fondu Minorité Krnov, Staré spisy. Věnují se zde jeho příchodu do Krnova a jeho získání „zničeného kláštera“. ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 110a.

¹¹² ZEMEK: *Reformace*, s. 243.

neříkají. Je možné, že určitá částka vyplácena konventu či otci Barnabášovi byla, ale nebyla nijak velká. Zřejmě proto se v roce 1630 objevuje jméno otce Barnabáše ve spojitosti s žádostí, aby dostal od města plat jako farář. Otec Barnabáš „žádal od města za čas strávený jako farář plat, po dalších mrzutostech získal od města namísto hotových peněz selský statek v Kostelci, který předtím patřil luteránským kazatelům, a kteří museli odejít.“ Ten stejný zápis lze najít i v materiálech z opavského provincialátu.¹¹³ V záznamech bohužel není řečeno, zda patřil získaný statek faře, osobě faráře, nebo otci Barnabášovi jako takovému. Ze zmínky o mrzutostech lze vyvodit, že se město, které bylo stále dílem protestantské, nechtělo moc podílet na podpoře a činnosti otce Barnabáše a minoritského konventu. Je pravděpodobné, že část, nebo dokonce i celá městská rada byly stále protestantského vyznání, a jednalo se o pokus zpomalit postup rekatolizace ve městě. Vzhledem ke stále probíhající válce se situace mohla stále obrátit a vyhrát protestantská strana.

Od roku 1630 se také začaly rozšiřovat majetky samotného minoritského konventu, ze kterých mohl čerpat zdroje na svou obživu a později i obnovu. V tomto roce se uvádí, že otec Barnabáš „koupil ještě od vdovy po Hanzovi Welterovi jiný statek za 200 slezských tolarů“.¹¹⁴

4.1.4 Neshoda s knížetem a odchod otce Barnabáše

Situace a pozice otce Barnabáše nebyly jednoduché. Jednou z jeho úloh jako představeného nově obnoveného minoritského konventu bylo, kromě obnovy minoritského konventu, provádět rekatolizaci obyvatel města a jeho okolí. Vzhledem k postavení konventu, jako v té době nejdůležitější katolické instituce ve městě, se

¹¹³ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 25. ZAO, fond Minorité – provincialát řádu Opava, inv. č. 26ch Materiály k dějinám konventu v Krnově. Zápis stejného obsahu se nachází také v ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Geschichte der Stadt*, p. 8. O identické zápisy se jedná v případě fondu Minorité v Krnově a v případě fondu opavského provincialátu.

¹¹⁴ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, p. 25. ZAO, fond Minorité – provincialát řádu Opava, inv. č. 26ch Materiály k dějinám konventu v Krnově. Částku zápis doslova uvádí jako „200 Thaler schlesischer“.

těšili minorité z podpory ze strany knížete, kterým byl v té době Karel Eusebius, syn prvního knížete Karla, který nastoupil po otcově smrti v roce 1627. Právě u nového knížete se dočkal postup otce Barnabáše při obracení protestantů na katolickou víru záporného přijetí a knížecí nelibost byla nakonec i jedním z důvodů, proč se otec Barnabáš rozhodl z krnovského konventu odejít.

Prostředků, jakých se užívalo během přesvědčování protestantských obyvatel na katolickou víru, bylo mnoho. Jedním z nejúčinnějších byl jistě strach, zejména ten o vlastní existenci. Jedním z dalších obvyklých prostředků během rekatolizace bylo kvartýrování vojenských posádek v domech nekatolíků. V krajních případech velmi zatvrzelých protestantů se mohlo přistoupit k jejich násilnému vystěhování.¹¹⁵ V Krnově byly nakonec použity všechny jmenované způsoby, a právě poslední se zřejmě nesetkal u nového knížete s pochopením. V dopise z roku 1630 informuje otec Barnabáš knížete, že se ve městě nachází pouze asi dvacet nekatolíků, na které otec Barnabáš ale začal vyvíjet stupňující se nátlak. Již po delší dobu mělo vliv na konverze ke katolictví uzavření všech živností, což podporovalo strach o vlastní existenci a postupnou ztrátu majetku, a také přítomnost lichtenštejnských vojáků ve městě. Posledním dvaceti nekatolíků také vyhrožoval násilným vystěhováním, což s některými z nich udělal. To vše mělo za následek konverze ke katolictví i bez předchozího učení a seznámení se s katolickým učením a vírou. Lidí měli být před svou konverzí vzdělávání v pravidlech a zvycích, které se pojily s katolickou vírou. Všechno toto Barnabášovo jednání mělo vyvolat u knížete z Lichtenštejna nevoli.¹¹⁶

¹¹⁵ ZEMEK: *Reformace*, s. 242-243. Též LOUTHAN: *Obracení Čech*, s. 176-177.

¹¹⁶ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 25-26. Též část téže kroniky popisující dějiny Krnova – ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Geschichte der Stadt*, p. 8. Je otázkou, do jaké míry, či vůbec, mohl otec Barnabáš nařídit nastěhování vojáků do něčího domu. Zatím nebyl nalezen knížecí dokument, který by poskytoval otci Barnabáši takové pravomoci. Zápisy v kronice konventu sice říkají, že „když otec Barnabáš viděl, že na něj byl kníže mrzutý, protože bez jeho svolení nestálost a paličatost měšťanů skrze nocleh Chorvatů podvolil... (Einlegung von Croaten beugen wollten)“, nevyplyvá z nich, zda to byl pouze jeho nápad, který navrhl veliteli lichtenštejnské

Je otázkou, proč toto jednání právě v Krnově vyvolalo u knížete negativní reakci. V rámci rekatolizace se jednalo o běžné postupy pro obrácení na víru.

Knížecí nelibost je v roce 1631 uváděna jako jeden z důvodů žádosti otce Barnabáše, ve které požádal provinciála řádu o dalšího kněze, který by mu pomáhal při jeho činnosti v děkanátu. Jako další důvody zápis uvádí jeho neschopnost dohodnout se s městem na půdě patřící klášteru a nad majetky patřícím klášternímu špitálu. Otec Barnabáš situaci ve svém vyšším věku již nezvládal. Z jeho sporů s městem lze vyvodit, že rekatolizace a návrat minoritů měly podporu knížete z Lichtenštejna, který měl jako katolík na jejich počínání zájem, ale ze strany města se změny zřejmě neděly s plným pochopením a setkávaly se s neochotou a překážkami. Město během vyhnanství minoritů za vlády Hohenzollernů mnohé pozemky, které patřily předtím konventu, využilo a nechtělo se vzdát nabitého majetku ani přes vlastní finanční těžkosti, ani přes zjevnou podporu minoritů knížetem a tedy možnost sporu a jeho osobou. Odpovědí na žádost otce Barbanáše k řádovému provinciálovi byl příchod Korneliuse Ottweilera, který byl předtím představeným kláštera ve Vídni a který měl dorazit do Krnova 14. srpna 1631. Poté podle zápisu otec Barnabáš poslal svou rezignaci knížeti a řádovému konsistoriu.¹¹⁷ Konvent opustil otec Barnabáš v červenci 1632 a odešel do Olomouce do kláštera, odkud měl následně napsat otci Korneliusovi dopis o stavu děkanátu a konventu.¹¹⁸ Podle dopisu měla být

posádky ve městě, a který jej provedl, nebo zda se otci Barnabáši nějak podařilo tento nápad realizovat bez zásahu nějaké další osoby, která by toto nařídila. Možnost, že to byl jeho nápad, je možný, dosud ale nebyl nalezen pramen, který by se nějak vyjadřoval o zapojení další důležitější osoby do této události.

¹¹⁷ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 26. ZAO, fond Minorité – provincialát řádu Opava, inv. č. 26ch Materiály k dějinám konventu v Krnově. Též ZAO, fond Minorité v Krnově, inv. č. 144, *Geschichte der Stadt*, p. 8. Otec Barnabáš podle tohoto zápisu „žádal provinciála, zda by mu poslal kněze jemu na pomoc“ a aby „ho v děkanátu následoval“.

¹¹⁸ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 26-28. Též ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Geschichte der Stadt*, p. 8-9.

fara zajištěna desátky z pěti okolních obcí¹¹⁹ a konvent měl dostávat desátky ze šesti vesnic a další dvě vesnice měly zajišťovat konventu pracovní sílu.¹²⁰ Otec Barnabáš uvedl také skromné vybavení budov konventu a uvedl jeho přání ohledně konventní a farní knihovny.

4.1.5 Členové konventu v době otce Barnabáše Praetoria

Otázka počtu členů minoritského konventu během působení otce Barnabáše je nelehká. Až do roku 1632 je jméno otce Barnabáše zmiňováno jako jediné z členů konventu. Ač se při znovuuvedení minoritů do Krnova hovoří o „jejich návratu“, plurál byl použit zřejmě pro označení celého řádu obecně. Až po krátkou dobu v roce 1632, v období mezi odchodem otce Barnabáše a jmenováním jeho nástupce otce Kornelia byli v konventu přítomni tito dva otcové.

4.2 Otec Kornelius Ottweiler (1632-1679)

4.2.1 Nový představený konventu a proměnlivost situace

Otec Kornelius Ottweiler byl s konečnou platností jmenován a dosazen jako představený krnovského konventu a také jako městský farář 19. července 1632.¹²¹ Nebyl jmenován farářem pouze v Krnově. Byl také určen za faráře v nedalekých Hlubčicích a Bližicích, dalších dvou významnějších knížecích městech.¹²² Pozice otce Kornelia se mohla zdát jistější, ale třicetiletá válka stále

¹¹⁹ Bílý Kostel (dnešní Kostelec), Krásné Loučky, Türmitz, Krottendorf (dnešní Opavské předměstí) a Heinrichwitz. ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 27.

¹²⁰ Desátky měly platit Úvalno, Bližice (dnes Polsko), Dubnice, Býkov, Brantice a Radim. Pracovní sílu měly poskytovat vesnice Bližice a Brantice. ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 27.

¹²¹ SOKA Brtnál, pobočka Krnov, fond Farní úřad Krnov, inv. č. 228, sign. VI/a Ustanovení farářů atd. 1626-1926, p. 2. O jeho počátcích v Krnově stručně ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 110a. O příchodu otce Kornelia Ottweilera též ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Geschichte der Stadt*, p. 8-9.

¹²² ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 110a. Knížectví se stále vzpamatovalo z útrap třicetileté války a katolických duchovních zde byl stále nedostatek. Proto dostal jako nejvýše postavený katolický duchovní v knížectví na starost další dvě fary. Tento zápis byl zřejmě psán retrospektivně, protože se zmiňuje o jeho jmenování, kdy mu měly také být dané fary přiděleny. Zápis je však v poznámce datován rokem 1667.

probíhala a situace se, zejména v Krnově, který ležel na trasách táhnoucích vojsk, měnila poměrně rychle. Již to vypadalo, že se situace začne obracet na stranu katolictví, ale toto zdání bylo jen dočasné. V roce 1634 byl Krnov obsazen švédským vojskem a není přesně uvedeno, kdy tato posádka město opustila. Rozhodně se jedná o jinou posádku než tu, která se usadila ve městě v roce 1645. Pobyt posádky ve městě měl ale vliv na vyznání obyvatel. Většina města se vrátila za pobytu Švédů k protestantské víře, jinak by jim hrozilo vystěhování z města. Podmínka vystěhování katolických obyvatel z města nebyla obvyklá. Protestantské posádky nechávaly katolické obyvatele za určitých podmínek ve městě žít a vyznávat jejich víru. Z pramenů není jasné, proč byla v tomto případě vyhlášena uvedená podmínka. Vliv na konverzi zpět k protestanství mohlo mít také uvěznění otce Kornelia hned po příchodu švédské posádky¹²³, který tak nemohl pokračovat ve vzdělávání obyvatel v katolické nauce a podporovat je v jejich nově nabyté víře. Případy, kdy se obyvatelstvo vrátilo ke své staré víře, pokud nebyla přítomna osoba, která by je podporovala v jejich nové víře, se vyskytovaly.

4.2.2 Pobyt Švédů ve městě ve 40. letech

Prameny týkající se minoritského kláštera v první polovině 40. let mlčí. Situace ale asi pro rekatolizace příznivá nebyla. Válka stále pokračovala a pořád byla možnost změny podmínek ve prospěch protestantské strany. Otec Kornelius mohl doby mezi pobyty švédských posádek využít pro vzdělávání obyvatel města a jeho okolí v katolické víře, což byl předpoklad jejich pozdější konverze. Poučení mohl brát z postupu otce Barnabáše z roku 1630. Stav, kdy město nebylo okupováno cizím vojskem, ale netrval dlouho. V roce 1643 bylo město obléháno generálem Thorstensonem.¹²⁴ Toto obléhání města ale nebylo úspěšné. Ke konečnému dobytí

¹²³ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 28.

¹²⁴ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 32.

města došlo o dva roky později, 1645, kdy město padlo do rukou generála Königsmarka.¹²⁵ Otec Kornelius zanechal návrh dopisu knížeti Karlu Eusebiovi, ve kterém psal, že „kvůli věznění, častému plundrování a mnoha překážkám, se při posledním švédském obléhání města Krnova sotva zachránil útekem“, a že „tam zanechal tři řádové kněží, aby mohli věrným katolíkům sloužit svátosti, že rovněž je švédským generálem katolíkům povoleno náboženské úkony vykonávat svobodně, farní kostel byl dán do držení luteránům a byli přivedeni také kazatelé, kterým musejí katolíci platit místa, žádá o odvolání kazatelů; o jeho náhradu jako faráře a od města jemu vyhrazenou mzdu.“¹²⁶ Zmiňované povolení na svobodnu náboženského vyznání a s ním spojených úkonů vyhlásil jménem generála Königsmarka velitel švédské posádky v Krnově Jiří Knörring. Jedním z vyhlášených bodů bylo uvolnění kláštera a také povolení pokračovat s katolickou školou. V této záležitosti bylo i velitelem posádky a zástupce generála Königsmarka vydáno písemné potvrzení. Toto privilegium je datováno 14. března 1647.¹²⁷ Do jaké míry bylo toto nařízení plněno a využito, prameny nemluví. Vzhledem k možnosti pokračování činnosti katolické školy, mohla nadále pokračovat výchova v katolické víře. Nakolik ale byla tato možnost obyvateli města využívána, není jisté.

Švédové zůstali ve městě až do roku 1650 navzdory tomu, že mír byl podepsán již o dva roky dříve, v roce 1648. Důvodem měly být poplatky, které si

¹²⁵ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 32.

¹²⁶ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 32. Návrh dopisu není datován, ale vzhledem ke zmínce o náboženském privilegiu vydaném švédským vedením vydaném v roce 1647, jej lze datovat nejdříve od vyhlášení privilegia. Tomu, že otec Kornelius dopis napsal až po roce 1645, nasvědčuje i zmínka, že se „při posledním švédském obléhání města Krnova musel zachránit útekem“. Jistě tím nemíní pobyt švédské posádky v roce 1634, kdy byl záhy po jejím příchodu do města vsazen do vězení.

¹²⁷ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 32-33. Též ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Geschichte der Stadt*, p. 9. ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 110a. Privilegium se zmiňuje o katolické škole a jejím umístění, uvádí také možnost udělení dalších náboženských výjimek. V privilegiu se také zmiňuje otázka učitele a zvoníka, která byla zřejmě pro švédského velitele důležitá.

švédské vojsko vynutilo na městu zaplatit, a které činily asi 60 000 tolarů.¹²⁸ Po jejich odchodu mohla konečně naplno začít obnova konventu a proces rekatolizace. Tento postup měl několik podob a nemohl být ukončen v krátké době. Důležitá byl podpora ze strany knížete, který vystupoval ve vztahu ke konventu jako patron a podporoval jeho činnost. Knížecí patronátní právo bylo pro minority důležité, především vzhledem k jejich nelehké úloze jako rekatolizačního živlu. Knížecí patronace v Krnově zapadala do všeobecně pozorovatelného posunu v patronátním právu, kdy mezery v kultuře začala zaplňovat šlechta a církev.¹²⁹ V Krnově lze veškeré změny pozorovat v několika rovinách. V jejich rámci slavila rekatolizace úspěch, v roce 1672 měli být ve městě již pouze čtyři měšťané protestantského učení.¹³⁰

4.2.3 Případ s „čarodějnicí“

V záznamech je dochován zřejmě jediný zápis, kdy se dostal některý ze členů konventu do sporu se členem místní vrchnosti. Jednalo se o událost ojedinělou a střetly se zde moc církevní a světská. Kronika konventu se zmiňuje o jednom případě v roce 1656. Kvardián kláštera měl v dopise z 26. srpna 1656 informovat knížete, že dne 22. srpna byla do vězení vzata čarodějnická osoba luteránské víry a přijala „největější svátost“ („die heil Sacramente empfangen habe“). Následně jí mělo být přečteno obvinění a byla odvezena do Brantic. Cestou si několikrát vyžádala zpovědníka („Auf dem Wege verlangte er öfters seinem Beichtvater wesswegen.“). Proto se druhý den rozhodl otec Anton Vogel vydat do Brantic a ohlásil se u majitele panství, Karla Jindřicha Morawitzkého, a žádal o vpuštění k čarodějnici, což mu bylo odepřeno a bez duchovní podpory byla tato čarodějnická osoba popravena. Kníže následně žádal po Karlu Jindřichovi Morawitzkém vysvětlení, proč odmítnul

¹²⁸ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 33.

¹²⁹ Též LOUTHAN: *Obracení Čech*, s. 163.

¹³⁰ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Geschichte der Stadt*, p. 9.

katolickému duchovnímu přístup k odsouzenému a umožnit mu zpověď.¹³¹ Jaké byly důvody zatčení této osoby, ani žádné bližší informace záznamy dosud neposkytly.

4.2.4 Spory a jednání s městem ve věci klášterních majetků

Spory o majetek mezi městem a minority začaly zřejmě zanedlouho po jejich opětovném příchodu do Krnova. Pro konvent zřejmě jejich průběh nedopadal dobře, protože neschopnost otce Barnabáš pořádně je řešit byla jedním z důvodů, proč přišel následně do města otec Kornelius a proč odešel otec Barnabáš z pozice představeného konventu. Řádné řešení majetkových sporů s městem proběhlo za otce Korneliuse Ottweilera. Již velmi brzy po svém nástupu do funkce otec Kornelius začal řešit majetkové spory s městem. Město v době jeho příchodu sice vystupovalo jako už prakticky katolické, ale protestantská víra mohla být vyznávána potají a katolictví mohli obyvatelé přijmout pouze navenek, jak se v té době často stávalo.¹³² Právě v důsledku tohoto protestantského povědomí mohla městská rada přistupovat neochotně k požadavkům minoritského konventu na navrácení jeho bývalých nemovitých majetků a vesnic. Již v roce 1632 se dostal do prvního ze sporů s městem kvůli žádosti o vrácení vesnice Heinrichwitz, kterou si město „samo přiznalo“ a což se „stalo dříve během válečných let“.¹³³ Jak tento spor dopadnul, se již prameny nezmiňují. Jednou z možností je, že vedle neochoty pramenící z protestantského vědomí městských radních hrála roli také možnost ztráty zdroje finančních příjmů pro město, které byly v té době, v důsledku válečných útrap, malé a byly potřeba jak

¹³¹ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 35. Osoba, která byla odvedena do Brantic, je uváděna jako „Maleficperson“. Toto označení se jí dostalo zřejmě pro odlišné vyznání, než pro provozování nějakých čarodějnických praktik. Nic takového není v pramenech zmíněno, a o této čarodějnické osobě se nezmiňuje ani Karen Lambrecht ve své monografii věnované čarodějnickým procesům ve Slezsku – LAMBRECHT, Karen: *Hexenverfolgung und Zaubereiprozesse in den Schlesischen Territorien*. Kolín 1995, 612 s.

Znění stížnosti zaslané knížeti ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 110a. Následuje i dopis zaslaný knížetem Karlem Eusebiem pánu Karlu Jindřichovi Morawitzskému, ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 110a.

¹³² Analogii lze nalézt v již zmiňovaném Uherském Brodě – ZEMEK: *Reformace*, s. 241.

¹³³ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Geschichte der Stadt*, p. 8.

na fungování města, tak na vyplácení válečných poplatků cizím vojenským posádkám. Pokud by ale do sporu zasáhl kníže Lichtenštejn, vyřešení rozepře ve prospěch konventu bylo možné, vzhledem k jinak hojné podpoře konventu knížecím domem.

Otec Kornelius byl ve svých snahách o restituci klášterních majetků vytrvalý a při těchto jeho snahách těžil z knížecí podpory. V roce 1637 byla na základě žádosti kláštera svolána knížecí komise, která měla vyřešit spory mezi klášterem a městem o navrácení majetku a pozemků klášteru. Největším problémem byly domy, které byly během nečinnosti konventu postaveny bez povolení na jeho pozemcích, z nichž některé měly dokonce i právo várečné. Byla zde také otázka toho, jak byly stanovovány hranice obnoveného kláštera. Knížecí komise nakonec rozhodla tak, že všechny městské domy na klášterních pozemcích budou zbourány a jako náhradu majitelům kníže daruje jiné místo ve městě na postavení domu nového. Otec Kornelius si také ještě od komise písemně vyžádal, aby vše bylo dáno obecně na vědomost a přímluvami dosáhl toho, že klášter bude obnoven do předchozího stavu, protože tam „dodnes mohou bydlet pouze tři kněží, ostatní musejí jinde bydlet“.¹³⁴ Konvent tedy dosáhl dalšího úspěchu a mohl pokračovat ve svém majetkovém úsilí.

Během pobytu švédské posádky v Krnově nebyl zřejmě, s ohledem na náboženské privilegium vyhlášené Jiřím Knörringem, nijak zvlášť poškozen či zabaven. Přesto se o další majetky konvent přihlásil až v 60. letech. Tehdy se krnovský konvent přihlásil o pozemky, které mu byly zcizeny během vlády Hohenzollernů. V roce 1661 požádal konvent u zemského kapitána o „znovupřiznání

¹³⁴ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 30-31. Též ZAO, fond Spatzier Jan, inv. č. XIV Prameny a opisy pramenů k dějinám Krnova – zde je uveden opis plného znění rozhodnutí této komise, které se účastnili obě sporné strany, zástupci města a konventu, spolu se zástupci knížete, kteří měli dohlédnout na průběh a vyřešení sporu. Pro knížete muselo být důležité, aby se jednak vyřešil spor, a také jistě hrála nezanedbatelnou roli prosperita krnovského konventu, který měl být jednou z hlavních knížecích opor v rekatolizačním úsilí.

nájemného z bavorovského mlýna, který jim byl zabaven markrabětem Braniborským“.¹³⁵ Jak byla tato žádost vyřízena, prameny nehovoří. Opět se zde mohla projevit knížecí přízeň, které se konvent těšil, a je tedy možné, že bylo žádosti vyhověno.

Následně došlo v roce 1662 mezi městem a konventem k výměně pozemků a budov, kdy konvent dostal do svého majetku tehdejší Maierhof¹³⁶, výměnou za sedmdesátičtyř korcové pole na Hradisku a několik dalších podmínek. Klášter ale také získal „na věčné časy“ 36 sáhů poraženého dřeva.¹³⁷ Zřejmě k poslednímu jednání mezi minoritským konventem a městem proběhlo v roce 1665, kdy došlo k jednání, týkajícího se v tomto případě již majetků konventu navracených. Jednalo se o přesné určení sporných hranic majetku konventu. Podle zápisu se jednalo o pozemky, které měl konvent získat v roce 1638 od Michaela Taunnerse. Jednalo se o „zchátralý dům a zahradu“. Měly být ale špatně vymezeny hranice vyměněných pozemků, jak měl „doznat zesnulý nebožtík Jiří Heppner“. Nakonec byl spor vyřešen a došlo také k určení toho, jak se může majetek konventu ve městě dále rozrůstat.¹³⁸

4.2.5 Získávání nových majetků

Pro minoritský konvent bylo jistě důležité získání nových nemovitých majetků, které by zajistily jeho hmotnou existenci. V letech po jejich návratu do Krnova nebyla situace nakloněna koupi majetků, finanční situace nebyla zřejmě i přes podporu ze strany knížete nějak dobrá. Vše také nepochybně souviselo s politickou nestabilitou a nejistotou, která vládla nejen v českých zemích, ale v celé

¹³⁵ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 36.

¹³⁶ Pozemek je popsán jako „dvůr spolu se stájemi, stodolou a zahradou u brány proti Opavě, sousedící na severu a západě s řekou Opavou a na pozemku mající špitální mlýn, na východě pole Kašpara Wiewarda.“ - ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 36. Oblast odpovídá zhruba oblasti na jihovýchod od klášterních budov k řece Opavě, kde někde v místech dnešního mostu stávala Opavská brána.

¹³⁷ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 36-37.

¹³⁸ ZAO, fond Spatzier Jan, inv. č. XIV.

střední Evropě té doby. První rozšíření majetku minoritského konventu koupí proběhlo v roce 1630, kdy otec Barnabáš „koupil ještě od vdovy po Hanzovi Welterovi jiný statek za 200 tolarů slezských“.¹³⁹ Tento statek je ve vlastnictví konventu, jehož majetky se začaly právě od 30. let pozvolna rozrůstat.

Otec Kornelius byl v rozšiřování majetku konventu dosti činný. Dostatečné množství majetků, ze kterých by následně plynuly konventu dávky v podobě naturálií a financí, bylo pro existenci konventu důležité. Kronika konventu obsahuje záznam z roku 1635, který uvádí, že „otec Martin a Dall uzavřel s Kateřinou Erbterinovou obchod, díky kterému mu prodala mlýn v Úblu¹⁴⁰ a pole za 300 tolarů, spolu s povinností zaplatit nevyřízení kontribuce. Byla k tomu přinucena kvůli Švédům, nákladné armádě a rostoucím daním“.¹⁴¹ V roce 1637 získal konvent také od obce Úvalna kus pole, osvobozeného od nájemného a roboty, za 200 slezských tolarů.¹⁴² Konvent měl také v roce 1638 získat koupí dům a zahradu od Michaela Taunnera. V zápise ale není uvedena částka, za kterou byla koupě uskutečněna.¹⁴³ V roce 1645, ještě před svým útekem z města před švédskou armádou, zakoupil otec Kornelius od města za 150 tolarů kus pole, aby poskytovalo zásoby konventu.¹⁴⁴ Na početnost koupí měla vliv politické prostředí ve městě. Během švédské okupace města a nepřítomnosti otce Kornelia se žádné koupě zřejmě neuskutečnily, ač v Krnově měli být přítomni tři katoličtí kněží. Spíše se ale starali o do té doby získaný majetek a vyčkávali odchodu Švédů.

¹³⁹ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 25; ZAO, fond Minorité – provincialát řádu Opava, inv. č. 26ch Materiály k dějinám konventu v Krnově.

¹⁴⁰ Malá vesnice východně od Krnova, dnes součást Brumovic v okrese Opava.

¹⁴¹ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 29.

¹⁴² ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 29-30.

¹⁴³ ZAO, fon Spatzier Jan, inv. č. XIV.

¹⁴⁴ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 33.

Po návratu otce Kornelia do Krnova v roce 1650 a konečné stabilizaci politické situace mohlo rozšiřování klášterních majetků nerušeně pokračovat. Nákupy uskutečněné do vyhnání otce Kornelia z města v roce 1645 byly zřejmě uskutečňovány z finančních prostředků, které mohl konvent získat po svém obnovení od knížete jako dar, nebo z peněz, které byly získávány z tehdejších, stále skromných, majetků konventu či z nedoložených darů. Tento způsob financování nákupů pokračoval. V roce 1653 je také uvedena nadace, ze které byl zakoupen značný počet nových majetků. Klášter v tomto roce získal od kláštera ve Vídni 2222 rýnských zlatých. Ty měly být původně určeny pro město Krnov, ale po úmrtí jednoho z členů krnovského konventu ve Vídni připadla většina dříve určené částky (3333 rýnských zlatých, nebo 1111 dukátů), právě krnovskému konventu. Za dvě třetiny této částky získal klášter od města (přesně 11. Března téhož roku) pole na Hradisku, tak zvanou Kněžskou zahradu, a ve Vrbině ležící louku. Přesto se ale klášter musel na oplátku ve prospěch města vzdát kromě Schenburgu také zájmů na hospodářství v Kostelci. A klášter v rámci této nadace a narovnání s městem nezískal pouze nemovitý majetek. Ročně měl dostávat od města také třicet šest sáhů otesaného dřeva. V roce 1663 navíc ještě krnovský konvent získal od toho vídeňského 1111 rýnských tolarů, které zůstaly z původní částky a dále dalších 1200 tolarů pod podmínkou, že bude ročně slouženo 144 svatých mší za otce Joana Fabera.¹⁴⁵ Klášter získal také v roce 1653 do svého majetku na splátky půdu pod Hradiskem.¹⁴⁶

¹⁴⁵ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 34-35. Ve vídeňském klášteře měl zemřít krnovský kněz Gerard Petz. Ten. V zápise není uvedeno, proč se vídeňský konvent rozhodl změnit příjemce dané částky, ani za co konkrétně měla tato částka být. Převedení částky na krnovský konvent, místo na město Krnov, bylo zřejmě náhradou za smrt jednoho z krnovských členů ve Vídni. Též ZAO, fond Minorité – provincialát řádu Opava, inv. č. 26ch Materiály k dějinám konventu v Krnově.

¹⁴⁶ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Geschichte der Stadt*, p. 5. Hradisko se nacházelo na Předním Cvilínském kopci.

Další nemovitý majetek získal klášter v roce 1654 (25. května), kdy klášter koupil pole od Františka Annena za 520 zlatých 48 dukátů. O sumu se částečně podělil konvent s otcem Korneliem a dále s měšťanem Kristiánem Täcklem. Otec Kornelius ještě později přidal dalších 180 tolarů. Zbytek z dané částky doplatil otec Otto Heinesius. Nebylo ale řečeno, kde se dané pole nacházelo. V rámci tohoto obchodu bylo dáno také 200 tolarů na fundaci.¹⁴⁷ Koupě dalších pozemků se udála v roce 1666 opět s Františkem Annonem, který prodal klášteru kus pole, které leželo vedle polí kláštera, za částku 338 tolarů, a „toto bude do 1670 na splátky zapláceno“.¹⁴⁸ V 70. letech jistě nákupy nemovitostí neustaly, ačkoliv se nedochovalo mnoho písemných záznamů. V roce 1675 (23. března) vdova Zuzana Gabrielová nabídla klášteru svůj dům na Horní Aleji za 100 tolarů.¹⁴⁹ Jak byla tato žádost vyřízena, záznam nepíše. Dá se jistě předpokládat, že konvent daný dům koupil.

4.2.6 Opravy a přestavba minoritského konventu

Během pobělohorské rekatolizace stoupl význam umění a architektury. Protestantská víra se vyznačovala strohostí svatostánků, zdobnost a umění byly potlačeny a minimalizovány. V rámci rekatolizace byly obnovovány zničené kostely a stavěny nové sakrální památky. Stavební opravy a stavby církevního charakteru byly velmi často financovány či jinak podporovány šlechtou, která se touto cestou často snažila napravit činy svých protestantských příbuzných. Také se touto cestou snažila, spolu s panovníkem, upevnit pozici katolické víry v českých zemích.¹⁵⁰ Velmi horlivě tak činili konvertité, jakým byla také osoba Karla z Lichtenštejna. Zde

¹⁴⁷ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 35. O výši podílu prvního dělení 520 tolarů mezi konvent a Kristiána Täckela se záznam nezmiňuje.

¹⁴⁸ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 38.

¹⁴⁹ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 38.

¹⁵⁰ K proměně šlechty např. LOUTHAN: *Obracení Čech*, s. 51-83. K významu umění v pobělohorské době též Týž: *Obracení Čech*, s. 143-172.

lze vidět také jeden z důvodů, proč tolik podporoval návrat minoritů do Krnova, jejich opětovné usazení se ve městě a následný rozvoj.

Po návratu minoritů do Krnova byla jistě jednou z priorit oprava a přestavba budov konventu, které jim byly svěřeny knížetem Karlem z Lichtenštejna. Přestavba ale podle pramenů zřejmě nezačala za otce Barnabáše ve 20. letech, kdy bylo třeba nejdříve obnovit katolickou víru a církevní správu ve městě. Na samotnou přestavbu konventu se soustředil až jeho nástupce, otec Kornelius Ottweiler. Na základě záznamů v kronice konventu lze usuzovat, že přestavba kláštera pobíhala jistě v roce 1638 a mohla pravděpodobně začít již v roce 1637. Právě v roce 1638 se podle kroniky kníže Karel Eusebius, kterému byla klášterem nabídnuta role fundátora, dotazoval na dosavadní průběh změn a přál si být i nadále o stavební činnosti informován. Také se dotazoval na umístění knížecího rodového erbu a na vzpomínkové mše za jeho rodinu, které se měly konat na oplátku za jeho podporu klášteru.¹⁵¹ V této souvislosti kníže Karel Eusebius v roce 1639 nařídil knížecí správě v Krnově, aby klášteru poskytovala vše, co bude potřeba.¹⁵² Jak pro jeho otce, knížete Karla, tak i pro mladého knížete Karla Eusebia hrál krnovský konvent jistě důležitou roli, zejména v jejich rekatolizačních snahách. Přestavba kláštera ve 40. letech pokračovala pomalým tempem, pokud nebyla přerušena. Důvodem byla především přítomnost švédské posádky a opětovné krátké vyhnání minoritů z města, než případný nedostatek finančních prostředků. Přestavba jistě znovu pokračovala v roce 1641. V tomto roce získal klášter od města 25 tolarů a ve stejném roce kronika konventu uvádí, že bylo na stavbu kláštera vydáno 268 tolarů. Není zde však

¹⁵¹ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 31.

¹⁵² ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 31.

uvedeno, zda šlo celkovou částku vydanou na opravu a stavbu kláštera za rok 1641. Z výše uvedené částky je to ale pravděpodobné.¹⁵³

Přestavba konventu mohla znovu pokračovat od roku 1650, kdy se minorité znovu vrátili po definitivním odchodu švédské vojenské posádky z Krnova. V tomto případě už se jednalo o návrat konečný a stavební práce tak mohly nadále pokračovat bez přerušení, minimálně z důvodů politických. Během 50. let pokračovala přestavba klášterních budov, především klášterního kostela. Prameny bohužel tuto přestavbu detailněji nepopisují. Na určitých fázích oprav se podílelo také město, které bylo již prakticky celé katolické, ať již z důvodu úspěšné konverze, nebo obměnou generace vychované ve víře protestantské za generaci vychovanou ve víře katolické. V roce 1652 měl požádat jeden z členů konventu „městskou radu o příspěvek na vymalování oltářů a dostal šest rýnských tolarů.“¹⁵⁴ Dá se předpokládat, že podpora stavebních prací v klášteře byla i nadále podporována pomocí od města. Finanční prostředky na opravy krnovského konventu věnovali také příslušníci jiných církevních řádů a šlechtických rodů. Dar na přestavbu kláštera věnoval v roce 1664 „kníže Johann Kašpar z Ampringenu“, a to dvanáct centů železa oplátkou za gratulaci, kterou obdržel od otce Kornelia.¹⁵⁵

4.2.7 Klášterní nadace

Získávání darů a nadací bylo vždy součástí fungování kláštera či konventu. Důvody pro vytvoření nadace a její předání mohly být různé, ve většině případů se jednalo o dary s podmínkou daného počtu zádušních mší za dárce a jeho rodinu, mše výroční či mimořádné v případě nějakého neštěstí. Tento důvod také jistě převažoval

¹⁵³ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 32.

¹⁵⁴ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 34.

¹⁵⁵ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 37. Johann Kašpar z Ampringenu (1619-1684), byl v roce 1666 zvolen velmistrem řádu německých rytířů v Českých zemích. Zároveň byl také knížetem bruntálským. - ADAM: *Řád*, s. 118.

v nadacích během pobělohorské rekatolizace. V ovzduší nové víry si chtěli především nedávní konvertité zajistit spásu své duše, která konečně našla cestu k pravé víře a zavrhla víru falešnou a špatnou. Příkladem by zde z řady šlechty mohl být právě kníže Karel z Lichtenštejna, konvertita a neúprosný zastánce rekatolizace, který se v Krnově staral o prospěch právě minoritského konventu, a stejně později činil i jeho syn Karel Eusebius. Nadace církevním institucím nečinila ale pouze šlechta, hojnými přispěvateli byli také obyčejní obyvatelé měst a venkova. Dar církevní instituci či na bohubilé účely měly zajistit jak spásu jejich napravené duše, tak mohly také do jisté míry upevnit jejich postavení v nově zformované katolické společnosti. Tyto dary byly převážně ve formě finanční, vyskytovaly se ale také případy, kdy byly například klášteru darovány pozemky či majetky. Často byly nadace poskytovány za účelem rozšíření mobiliáře a vybavení klášterního kostela či jiné sakrální budovy. Nadace mohly také pocházet z pokut, které byly udělovány knížecími úřady či městem.

Záznamy hovořící o nadacích věnovaných krnovskému konventu se objevují ve 30. letech 17. století. Lze předpokládat, že drobné finanční dary prameny neuvádějí a zaznamenány byly pouze větší finanční obnosy a s nimi spojené žádosti. Během okupace města cizími protestantskými posádkami počet nadací poklesl, ale pokud byly minoritští kněží přítomni ve městě, prakticky nikdy neustaly. První záznam o finančním daru konventu pochází z roku 1637. Byl věnován čtyřmi muži, pravděpodobně krnovskými měšťany. Ti měli konventu věnovat „300 tolarů (Thaler), každý po 36 slezských groších (sklech. Groschen) na odpovídající vzpomínku na jejich otce a respektovaného švagra Tobiáše Seywerta, který zemřel v Krnově 1633“. V záznamu o daru je také uvedeno, na co měly být peníze použity: „100 tolarů na postavení oltáře svatého Kříže v kostele konventu, zbylých 200 tolarů

ale po 12 tolarech při jejich osobní prosbě zůstat mohou“.¹⁵⁶ Hned od počátku krnovských nadací se tedy žádaly jak vzpomínka na zesnulého, tak pořízení součásti konventního kostela. Konvent získával finanční dary také z pokut, které uděloval v některých případech kníže z Lichtenštejna.

V roce 1641 byl konventu udělen finanční dar, který pocházel z knížetem nařízené pokuty. Záznam nadace říká, že „Karel Eusebius kníže z Lichtenštejna daroval konventu na stavbu 140 tolarů, které zaplatil Jiří Brüttner, kloboučník, jako pokutu za smilstvo, ale pod podmínkou, že bude přečteno 100 svatých mší.¹⁵⁷ Není přímo řečeno, zda mají být mše slouženy za osobu knížete a jeho rodinu, nebo za duši Jiřího Brüttnera, z jehož pokuty byl dar udělen. Listina s opisem knížecího rozhodnutí uvádí, že Jiří Brüttner „pokorně prosil o udělení peněžního trestu.“ Kníže zřejmě na toto přistoupil a Brüttner byl na jeho příkaz propuštěn a „měl ale otcí naopak nakázal připravit 100 mší za duši.“¹⁵⁸ Z listiny lze usoudit, že se mohlo jednat o mše za duši smilníka Jiřího Brüttnera. Otázkou zůstává, zda by kníže nařídil sloužit mše za jednoho konkrétního hříšníka. Kníže Karel Eusebiu měl tak jako jeho otec opravdový zájem na prospěchu minoritského konventu. Zápis z roku 1641 uvádí, že kníže Karel Eusebius věnoval klášteru 187 tolarů, aby si mohli dovolit přivést dalšího kněze, Martina Heinricha.¹⁵⁹ Převážná většina nadací byla ale darována na připomínkové či výroční mše a bohoslužby. V roce 1644 získal klášter dar 100 tolarů od Jana Heraltovského a jeho manželky Maxmiliány, rozené

¹⁵⁶ ZAO, fond Provincialát řádu Minoritů Opava, inv. č. 26ch – Materiály k dějinám konventu v Krnově. Konec záznamu konkrétně zní: „die übrigen zweyhundert Thaler aber zu 12 Thaler Interesse bei ihm selbst anlingend bleiben sollen.“

¹⁵⁷ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 32.

¹⁵⁸ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 110a. Při určení počtu mší je uvedeno, že „herogegen hundert Seelmessen lesen...“.

¹⁵⁹ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 32.

Egerskovské z Krásné Loučky.¹⁶⁰ Klášter měl poté šesti toлары přispívat na dvanáct svatých mší a dvě výroční mše za rok.¹⁶¹ Následně v roce 1645 tak nechal Ludvík, pán na Slatině, vyrobit pro klášterní kostel nový oltář a vybudoval pro sebe a svou rodinu hrobku. Klášteru odkázal také 400 toлары na 32 svatých mší za rok.¹⁶² Mezi léty 1645 a 1650, kdy v Krnově pobývala švédská vojenská posádka, se mnoho záznamů o nadacích minoritskému konventu neobjevuje. Pouze v roce 1649 daná kupcem Michaellem Strausem a jeho manželkou Annou, rozenou Uriebelinovou. Darovali klášteru 100 toлары a na oplátku žádali klášter za vybudování hrobky v kapli sv. Michala, vzpomínku na svátek sv. Michala a po jejich smrti čtyři svaté mše.¹⁶³ Do konce 40. let se tedy díky nadacím konventní kostel rozrostl o dva oltáře a rodinnou hrobku. V následujícím desetiletí, v letech 50., se záznamy o nadacích minoritskému konventu nedochovaly. Toto mlčení pramenů ale nemusíme nutně považovat za úplné odeznění darů během těchto deseti let. Mohly být poskytovány peníze na jednotlivé mše, které nebyly ve studované klášterní kronice zaznamenány.

Nejvíce dochovaných záznamů nadací pochází z 60. let. V této době lze již Krnov považovat za katolické město a nadace byly pro katolické věřící jednou ze součástí jejich víry. Tak v roce 1661 odkázal „Kristián Täckel, knížecí výběrčí daní v Krnově, a jeho manželka Kateřina, rozená Brennerová, konventu pole z čtrnácti korců osiva v hodnotě 250 slezských toлары na Wiedbergu“. Tato nadace byla spojena s podmínkou 21 svatých mší ročně a vytvoření oltáře a hrobky.¹⁶⁴ Klášter

¹⁶⁰ Krásné Loučky jsou obec několik kilometrů severozápadně od Krnova, katastrálně jsou jeho součástí.

¹⁶¹ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 32.

¹⁶² ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 32.

¹⁶³ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 34. Též ZAO, fond Provinciálát řádu Minoritů Opava, inv. č. 26ch – Materiály k dějinám konventu v Krnově. Jedná se o stejné záznamy.

¹⁶⁴ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 36. ZAO, fond Provinciálát řádu Minoritů Opava, inv. č. 26ch – Materiály k dějinám konventu v Krnově. Oba záznamy jsou stejné.

v 60. letech těžil také z narovnání vztahů mezi městem a knížetem. V této době poté, co byla vyřešena otázka piva a s ním spojeného práva várečného, se město rozhodlo udělit klášteru nadaci. Záznam zmiňující se o této fundaci neuvádí konečnou částku daru, ale „každou sobotu bude v kapli Panny Marie sloužena mše svatá za knížecí dům“.¹⁶⁵ Stále ale převládaly nadace finanční. V roce 1663 (20. listopadu) získal klášter nadaci od vídeňské obchodnice, paní Kateřiny Merwaldienové, 250 tolarů na svaté mše. Město ale shledalo, že tyto peníze mu klášter dluží, a tak z nich požadovalo úrok 15 tolarů ročně.¹⁶⁶ V záznamech se také ještě jednou objevila klášterní nadace z knížetem nařízené pokuty. V roce 1663 získal konvent darem 100 zlatých od knížete Karla Eusebia, které byly původně vybrány jako pokuta od Roziny Engelhardinové.¹⁶⁷ V záznamu není uvedeno, na jaké účely měla být tato částka použita. Vzhledem ke značným finančním nákladům na obnovu kláštera byly zřejmě nakonec využity na ni.

Další nadaci částečně nemovitého charakteru obdržel konvent v roce 1665. Kristián Täckel podle něj nechal v roce 1661 opravit mariánskou kapli blízko klášterního kostela a také ornáty. Zaplatil také 28 svatých mší ročně a také určitý počet vesper, celkem za 150 tolarů. Nadace byla založena v roce 1665, ale „dobropis

¹⁶⁵ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 36. U této nadace není uvedena celková částka nadace. Za tímto záznamem se ale nalézá zápis, že „30. prosince 1662 klášteru týdně 18 slezských grošů, nebo 36 krejcarů, za to placeno.“ Až tento dodatečný záznam uvádí částku, která byla městem konventu přispívána každý týden. Stejný záznam se nachází i ve fondu Provincialátu řádu v Opavě - ZAO, fond Provincialát řádu Minoritů Opava, inv. č. 26ch – Materiály k dějinám konventu v Krnově,

Znění narovnání mezi knížetem o městem v otázce piva ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 110a.

¹⁶⁶ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 37. Podle záznamu měla Kateřina Merwaldienová peníze získat od otce Jakuba Merela jako půjčku či zástavu. O otci Jakubovi je pouze řečeno, že byl děkanem františkánského konventu, vzhledem k původu paní Kateřiny zřejmě ve Vídni. Peníze od něj měla dostat v roce 1638 a nakonec se je rozhodla podstoupit krnovskému konventu. Proč právě jemu, není jasné, zřejmě na něj měla vazby ona nebo otec Jakub. Otec Jakub měl údajně obdržet uváděný finanční obnos od městské rady Krnova, ale není jasné, za co či proč.

¹⁶⁷ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 37.

bude zřízen nejdříve v roce 1678“.¹⁶⁸ Nadace klášteru a jeho konventu byly činěny také samotnými členy minoritského konventu. V roce 1669 měl dar klášteru udělit také jeho představený, otec Kornelius Ottweiler. Určil u města uložených 300 tolarů, které měly být rozděleny po 16 tolarech 9 groších. Nadace měla pokrýt čtení mše svaté na každé kvatembry „za něj a za neznámé dobrodince kláštera“. Devět grošů měsíčně bylo také určeno na nákup mešního vína a lampového oleje.¹⁶⁹ Poslední nadací, která je zmiňována v 60. letech, je z roku 1669, kdy „rodina Gränzerova darovala klášteru 300 tolarů jako dědictví otce Ludovica Gräntzera, syna konventu.“ Záznam také uvádí, na co konkrétně byly peníze nakonec využity: „90 zlatých na opravu některých místností na Vodní straně, a na místa určeno 120 zlatých, a za 45 zlatých bude koupeno pole a 44 zlatých na vyřízení pozůstalosti. Za 120 zlatých pro výše uvedenou rodinu bude založeno anniversarium“.¹⁷⁰ Tento způsob nadace, tedy předání dědictví řádového člena řádu, jehož je členem, byl také poměrně běžnou formou daru.

Ze 70. let se nadační záznamy nedochovaly prakticky žádné, což nutně neznamená, že se žádné nadace nekonaly. Dar z roku 1670 je prakticky jediným, co byl nalezen. V něm odkázal městský radní Tobiáš Prokeš klášteru 50 tolarů spolu se „stříbrnou pozlacenou monstrancí a stříbrným pozlaceným ciboriem, za což žádal od kláštera hrobku v kapli Panny Marie a výroční mši“.¹⁷¹

¹⁶⁸ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 37. V zápise není uveden konkrétní důvod, proč měl být vydán dobropis této nadace až v roce 1678. Ve stručné podobě též ZAO, fond Provincialát řádu Minoritů Opava, inv. č. 26ch – Materiály k dějinám konventu v Krnově, V tomto záznamu se ale již nepíše o roce 1661. Pisatel konventní kroniky měl zřejmě podrobnější informace, nebo mohl při zápise udělat chybu.

¹⁶⁹ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 38.

¹⁷⁰ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 38.

¹⁷¹ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 38. Též ZAO, fond Provincialát řádu Minoritů Opava, inv. č. 26ch – Materiály k dějinám konventu v Krnově

4.2.8 Mariánský kult v Krnově

I v Krnově byl, tak jako na mnoha dalších místech v českých zemích, rozvíjen mariánský kult. Byl spojen se sloupem na blízkém kopci Cvilíně¹⁷², kde stával dřevěný sloup nesoucí obraz Panny Marie, jehož počátky se datují do 13. či 14. století.¹⁷³ Krnovská Panna Maria se nazývala Sedmibolestná. Sloup byl ale během vlády Hohenzollernů odstraněn a zničen. Obnovy se dočkal až po porážce stavovského povstání a návratu katolické víry do Krnova. Minoritský kostel je nazýván Narození Panny Marie, ale centrem mariánského kultu v Krnově byl právě vrch Cvilín.

Obnovení mariánského kultu v Krnově nebylo pouze individuálním dílem minoritů, kteří na něm ale měli nezanedbatelný podíl. Mariánský kult obecně hrál v pobělohorském období důležitou roli v celé společnosti a velký význam měl také pro církev. Mariánský kult hrál výraznou roli také v porážce Fridricha Falckého a během třicetileté války. Úcta k Panně Marii byla také jedním z bodů, které byly projednávány na Tridentském koncilu, a navazovala na dřívější zvyklosti. Měla napomoci katolické víře navázat na její minulost před příchodem víry protestantské a jejímu pevnějšímu a trvalejšímu uchycení v zemích Koruny české. Navíc jisté uctívání Panny Marie bylo přítomno i v protestantismu. Navíc se v pobělohorském období těšilo velkému rozmachu poutnictví. O jeho rozvoj se zasazovaly jak šlechta, tak také právě církevní řády. Díky poutnictví se stalo náboženství také bližší a dostupnější širokým masám i ze širšího okolí daného místa.¹⁷⁴ Krnov tedy nemohl být a nebyl výjimkou.

¹⁷² Též označován jako Přední Cvilínský kopec.

¹⁷³ BLUCHA: *Krnov*, s. 85.

¹⁷⁴ LOUTHAN: *Obracení Čech* s. 156, 238, 256; ZEMEK: *Reformace*, s. 362.

Ač byl poutní kostel Panny Marie Sedmibolestné vybudován až v 80. letech 17. století, myšlenka a základy pro jeho vybudování byly dílem otce Korneliuse Ottweilera. Záznam z roku 1679 se zmiňuje o kopci Cvilíně, který měl v budoucnu hrát jak pro konvent, tak i pro město Krnov poměrně důležitou a výraznou roli. S kopcem bylo již od středověku spojeno uctívání Panny Marie Sedmibolestné. Této náboženské úcty k místu využil právě otec Kornelius Ottweiler. Rozhodl se vybudovat na Cvilíně nedaleko místa, kde stával zmíněný dřevěný sloup s obrazem Panny Marie, dřevěný poutní kostelík. Obrátil se proto na biskupa olomouckého, který se záměrem souhlasil. Otcí Korneliovi se dostalo souhlasu i ze strany města, které mu dokonce i darovalo místo, kde měla budoucí kaple stát.¹⁷⁵ Otec Kornelius se bohužel jeho stavby nedožil, ale právě on byl hybnou silou, která stavbu umožnila.

4.2.9 Náboženská bratrstva

Obliba bratrstev se datovala od dob středověku. V době pobělohorské ale začíná jejich nebývalý rozkvět a stoupala jejich oblíbenost. Na Moravě byl jejich vznik podporován také olomouckými biskupy, především Františkem z Ditrichštejna. Největšího rozmachu na Moravě se jim dostalo za biskupa Karla z Lichtenštejna-Castelcornu.¹⁷⁶ Bratrstva se podílela na církevních úkonech a ve městech byla považována na výrazný a důležitý činitel. Přímou o bratrstvu při krnovských minoritech zmínku nenacházíme, ale jedna z dochovaných listin dokazuje, že nějaké bratrstvo při klášteře v Krnově existovat muselo.

Záznamy v roce 1658 uvádějí, že „bylo již dříve u klášterního kostela zřízeno františkánské bratrstvo“, a že se k němu přidávali i „přespolní“. Především se zmiňují o obyvatelích Bruntálu. Obrátili se na otce Kronelia „o povolení zřídit vlastní

¹⁷⁵ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 39-40. Kostel na Cvilíně byl vybudován v letech 1682-1684.

¹⁷⁶ MALÝ-MAŇAS-ORLITA, Zdeněk: *Vnitřní krajina*, s. 20-24.

bratrstvo v Bruntále, se slibem vydat se jednou ročně na svátek sv. Antonína na procesí do Krnova a tam rozjímat.“¹⁷⁷ Tento zápis v kronice konventu se ale již nezmiňuje o tom, zda povolení uděleno bylo či ne. Ve fondu Minoritů se však nachází listina, datem spojená s tímto záznamem. Je datována rokem 1664 a zmiňuje se právě o tomto bruntálském bratrstvu. I když se o tom kronika konventu nezmiňuje, tak bratrstvo bylo zřejmě otcem Korneliem povoleno. Není pravděpodobné, že by Bruntálští zřídilo vlastní bratrstvo bez povolení. V listině jsou uvedeni členové bratrstva ve dvouletých obdobích od roku 1658 do roku 1664, kdy byl původní list napsán.¹⁷⁸ Více o tomto bratrstvu prameny neříkají.

4.2.10 Členové konventu v době otce Kornelia Ottweilera

Z doby působení otce Kornelia je jmen členů konventu dochováno již více. Kromě samotného otce Kornelia, představeného řádu, jsou doložena další tři. Prvním je Martin a Dall. Ten je jmenován v zápise o koupi mlýnu v Úblu v roce 1635, kde je uváděn jako zástupce nakupujícího konventu. Je možné, že přišel do Krnova krátce po jmenování otce Kornelia představeným krnovského konventu. Druhým ze jmen je Martin Heinrich, který se poprvé objevuje v roce 1641 v zápise o finančním daru knížete Karla Eusebia, aby mohl být právě tento kněz přiveden do Krnova. Kdy přesně se do Krnova dostal, se neuvádí. Posledním jménem, které lze jistě spojit s krnovským konventem, je Ludovico Gräntzen, jeho rodina v nadaci z roku 1650 jej označila jako „syna konventu“.¹⁷⁹ Tato nadace byla původně jeho dědictvím. U jeho osoby také není jisté, kdy do Krnova přišel. V roce 1645 se ale otec Kornelius zmiňuje knížeti Karlu Eusebiovi, že v Krnově jsou během pobytu švédské posádky zanecháni tři kněží, aby pečovali o věřící. Vzhledem k datům, ke kterým v záznamech vystupují, mohli být dvěma z nich Martin a Dall a Martin Heinrich. Zda

¹⁷⁷ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 36.

¹⁷⁸ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 110a.

¹⁷⁹ ZAO, fond Minorité Krnov, inv. č. 144, *Chronicorum Monasterii*, p. 38.

byl tím posledním Ludovico Gräntz nebo další, nejmenovaný člen konventu, není jisté.

ZÁVĚR

Pobělohorská doba v českých zemích byla obdobím velkých změn. Zejména změny náboženské měly velký dopad, a to nejen na prosté obyvatelstvo. Docházelo k obnovování starých katolických institucí a byly vyvíjeny snahy o co nejrychlejší a tentokrát trvalé uchycení katolické víry. V rámci rekatolizačních procesů bylo za jeden z důležitých úkolů šlechty a církevních představitelů považováno znovuzavedení a restaurace církevních řádů a jejich rozvoj. Jejich rychlá obnova a prosperita měly napomoci stabilizaci katolické víry v českém království a jeho opětovnému zařazení mezi katolické země. Proto bylo pro knížata z Lichtenštejna důležité navrácení a prosperita minoritského řádu v Krnově. Řád měl pomoci rychlému přetvoření protestantské bašty v české části Slezska v katolické knížectví, které by zapadlo do systému lichtenštejnských držav. Z tohoto důvodu se minorité v Krnově těšili knížecí podpoře.

Práce měla zachytit situaci po návratu řádu minoritů do Krnova během působení prvních dvou řádových představených po obnovení, otců Barnabáše Praetoria a Kornelia Ottweilera. Ačkoliv byl minoritský klášter důležitou katolickou institucí v Krnově, zejména pro první léta jeho působení po roce 1623 jsou pramenné informace omezené. I přesto se práce pokusila o zachycení událostí v Krnově a jejich vliv na fungování minoritského kláštera a konventu, jeho postup v majetkových restitucích a jeho spojení s dalšími náboženskými prvky, které byly pro pobělohorskou rekatolizaci charakteristické, a to obnovení mariánského kultu v Krnově a náboženská bratrstva. Přestože se minorité setkávali s neochotou ze strany města, podařilo se jim po definitivním osvobození Krnova od protestantských vojsk poměrně rychle obnovit a zakotvit ve městě katolickou víru. To by jistě bez knížecí podpory nebylo možné. O tom, že klášter a konvent prosperovaly, svědčí

nejen počet koupí pozemků, které se během sledovaného období uskutečnily, ale také počet nadací, které byly minoritům připsány. Práce nastínila základní aspekty života a role krnovského konventu minoritů po jeho návratu do města, které si jistě zaslouží podrobnější prostudování.

Třebaže byl minoritský řád v Krnově dosti významným katolickým prvkem, jeho dějiny a působení ve městě nebyly dosud podrobněji zpracovány. Předkládaná práce je prvním systematictější pokusem o zachycení části historie přítomnosti minoritů ve městě. Dosavadní práce, týkající se náboženské otázky ve městě, se zaměřovaly spíše na otázku protestantské víry a reformace v Krnově za vlády rodu Hohenzollernů, nebo se věnovaly otázce náboženství v Krnově v rámci monografií věnujících se Slezsku. Ani v posledních letech se nevěnovala žádná z vydaných prací, věnovaných Krnovu, podrobněji otázce náboženství. V minulém roce byla vytvořena krátkodobá výstava o řádu minoritů nejen v Krnově, ale ani materiály, které byly k této výstavě vytvořeny, se krnovským konventem nezabývaly podrobněji. V budoucnosti snad bude minoritskému řádu v Krnově věnována pozornost větší.

Pro další studium problematiky minoritského řádu zůstává řada otázek a prostoru pro bádání. Rozhodně není zmapováno a vyřešeno jejich konkrétnější působení během pobělohorské rekatolizace v Krnově, jakým způsobem a do jaké míry do ní byli zapojeni. Je zde také otázka, zda se účastnili misionářské činnosti, která byla nedílnou součástí rekatolizačního procesu. Je zde také otázka náboženských bratrstev, jejich role a působení v Krnově a okolí. Pozornost si jistě zaslouží také jejich vztahy k světské moci a jejich role v rámci celého knížectví. Jejich role a vliv v Krnově byly jistě dosti znatelné, ale otázkou zůstává, zda měli podobnou pozici také v okolí Krnova a jaká byla jejich pozice v rámci celého

knížectví, zda byli v pozdější době jediným církevním řádem, který na Krnovsku v období rekatolizace působil. Zajímavým problémem mohou být také vztahy s řádovými představenými a olomouckým biskupstvím. Minorité v Krnově měli v počátcích rekatolizace podporu olomouckého biskupa, ale byla tato podpora úplná, nedocházelo k neshodám či nepochopení snah minoritů ze strany vyšších církevních autorit? Přítomnost minoritů v Krnově nabízí mnoho námětů ke studiu.

PRAMENY A LITERATURA

Archivní prameny:

Státní okresní archiv Bruntál, pobočka Krnov, fond Farní úřad Krnov, inv. č. 228, sign. VI/a Ustanovení farářů 1626-1926.

Zemský archiv v Opavě, fond Minorité Krnov, inv. č. 144 Kronika konventu Minoritů; inv č. 110a Staré spisy.

Zemský archiv v Opavě, fond Provincialát řádu minoritů Opava, inv. č. 26ch, kart. 26 Materiály k dějinám konventu v Krnově.

Zemský archiv v Opavě, fond Spatzier Jan, inv. č. 14, sign. XIV.

Literatura:

ADAM, Petr: *Řád německých rytířů a jeho působení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 1. vyd. Praha: Libri, 2005, 254 s.

BIERMANN, Gottlieb: *Geschichte der Herzogsthümer Troppau und Jägerndorf*. Teschen 1874, 690 s.

BLUCHA, Vladimír: *Město mezi dvěma řekami - Krnov: čtení o pozoruhodné historii města zvaného Kyrnow, Jegerdorf, Carnovia, Jägerndorf, Karniów*. Krnov 2007. 173 s.

Týž: *Krnovský děkanský kostel sv. Martina*. In: Krnovsko

Týž: *Velký požár: (Krnov 1779): historický obraz ze života v Krnově v 18. století*. Opava 2002, 127 s.

BOGDAN, Henry: *Řád německých rytířů*. 1. vyd. Praha, Garamond 2009, 254 s.

ENS, Faustin: *Das Oppaland, oder der Troppauer Kreis: nach seinen geschichtlichen, naturgeschichtlichen, bürgerlichen und örtlichen Eigenthümlichkeiten....* Wien 1837, 334 s.

FOLTÝN, Dušan a kol.: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha 2005, 878 s.

FUKALA, Radek: *Jan Jiří Krnovský: stavovské povstání a zápas s Habsburky*. Vyd. 1. České Budějovice: Veduta, 2005. 396 s.

TÝŽ: *Slezsko - neznámá země Koruny české: knížecí a stavovské Slezsko do roku 1740*. České Budějovice 2007. 344 s.

HOLZAPFEL, Heribert: *History of the Franciscan Order, původní něm. vydání - Handbuch der Geschichte des Franziskanerordens*, Freiburg 1909, 460 s.

- KAPRAS, Jan. *Z dějin českého Slezska*. Opava, Matice Opavská 1922. 117 s.
- LOESCHE, Georg: *Zur Gegenreformation in Schlesien*. Lipsko, 1915.
- LOUTHAN, Howard: *Obracení Čech na víru, aneb, Rekatolizace po dobrém a po zlém*. Vyd. 1. V Praze : Rybka, 2011. 382 s.
- MALÝ, Tomáš-MAŇAS-Vladimír-ORLITA, Zdeněk: *Vnitřní krajina zmizelého města: náboženská bratrstva barokního Brna*. Vyd. 1. Brno: Statutární město Brno, 2010. 377 s.
- PEŘICH, Leopold PhDr.: *Přehled dějin Krnovska do konce 19. století*. In: Krnovsko 2. ed. řada 2. část, Krnov 1992.
- PRASEK, Vincenc: *Vlastivěda Slezská. Díl II., Historická topografie země Opavské, A-K*. V Opavě 1889, 551 s. *Vlastivěda Slezská*; sv. 2.
- PRIX, Dalibor: *Příspěvek ke středověkým dějinám minoritského kláštera v Krnově = Beitrag zur mittelalterlichen Geschichte des Minoritenklosters in Krnov (Jägerndorf)*. Časopis Slezského zemského muzea 1993, 42(2), s. 97-110.
- ZEMEK, Petr: *Reformace, protireformace a rozvinutí poreformačního katolicství v Uherském Brodě: křesťanská víra v proměnách času*. Vyd. 1. Uherský Brod, František Šalé - Albert, 2006. 507 s.

RESUME

After the battle of White Mountain in 1620 the Czech lands experienced a period of strong recatholization. The new Catholic movement was characterized by the full restoration of the Catholic religion, including the comeback of the Catholic order in regions from which it had been banished. This was the case of Krnov, a small town in Northern Moravia, from where the Minorite Order had been forced to leave in the first half of the 16th century. The Order was brought back to the Principedom of Krnov after more than ninety years of Protestantism in the region. The return of the Order was due to Karl the First, Prince of Liechtenstein, a devoted Catholic, who played a significant role in the restoration of their monastery. This thesis is concerned with the first six decades after the return of the Order to the monastery under the first two superiors and describes the details of the restitution of the monastery with the acquisition of new assets, donations to the monastery as well as the role of the Minorite Order in the restoration of the Marian Cult in Krnov.

ANOTACE

Příjmení a jméno: Lyčková Tereza

Fakulta: Filozofická

Katedra: Historie

Název diplomové práce: Náboženský život v Krnově v 17. a 18. století

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Martin Elbel, M.A., Ph.D.

Počet znaků: 117 289

Počet příloh: 0

Počet titulů použité literatury: 19

Klíčová slova: Krnov, Krnovské knížectví, minorité, návrat, restituce, rekatolizace, Lichtenštejnové, raný novověk, pobělohorská doba

Charakteristika práce: Diplomová práce se zabývá návratu minoritského řádu do Krnova po porážce stavovského povstání a předání knížectví novému katolickému pánu, Karlovi z Lichtenštejna, během působení prvních dvou klášterních představených. Zachycuje počátky obnovy krnovského konventu a jeho nesnadné úsilí o navrácení bývalých klášterních majetků, které byly předchozími majiteli knížectví, protestantskými Hohenzollernskými knížaty, zabaveny. Zaměřuje se také na některé všeobecně rozšířené aspekty rekatolizace, jako byly mariánský kult, klášterní nadace nebo náboženská bratrstva.